

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a.

Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ,

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 18 K

Fél évre — — — — — 9 „

Negyed évre — — — — — 4 „ 50f

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Egy gaztett.

Minden hangulatkeltő bevezetés nélkül rátérek mindjárt magára a dologra.

Az állománya harmadrészére leszorított néppárt főorgánuma levelet kapott a bodrogi Nagykövesdről, hogy múlt hó 23-ikán a déli órákban Buxbaum Vilmos korcsmájában egy idegen zsidó különös büntényt akart elkövetni egy 12 éves bérésleánykán. Hozatott magának vele egy kancsó vizet, megmosta a kezét, mire megfogta a leányt és kötöt tett a szájára, majd fölvenszolta a padlásra, de ott a gyermek kiszabadította magát a merénylő kezeiből és elmenekült. A nagykövesdi zsidókat, tette hozzá még a levél írója, senki sem vádolja, de ők hangosan tiltakoznak.

Ilyen levélre mi mást tehetett az Alkotmány — nem én mondom ezt, hanem az Alkotmány — mint elmenni oda, megnézni, mi történt, ki a bűnös, ki az ártatlan, ki a vádló és ki a vádlott.

El is utazott Nagykövesdre az Alkotmány embere s a múlt pénteken, július 29-ikén ott is járt. Két nappal később, július 31-ikén, vasárnap, öt egész és egy negyed hasábot megtöltő, fejezetekre osztott, plakátbetűs széles címmel ellátott tudósítás jelent meg az Alkotmányban a „Nagykövesdi rejtély”-ről. Itt kezdődik az affér.

Nem egyszerű hamis vérvádnak az afférja. Hamis vérvádat kovácsoltak már százat is. Kovácsoltak jóval előbb, mint a zsidók ellen, a keresztények ellen. Miként most, akkor is pogányok tették. Hazug vérvád kitelik akármelyik ostobától vagy pimasztól. Hazug vérvádat ugyszólván már megszoktunk, mert az elvetemedett és a buta emberek száma nagy. Egyszerű hazug vérvád nem is birt volna arra, hogy megfordítsam kocsim rudját és fürdőhely helyett még aznap Nagykövesdre utazzam.

Hámán szemében megvetendő dolog volt az — olvassuk Eszter könyvében — hogy csupán csak Mardocheus ellen emelje föl a kezét. Ő az egész népet akarta elpusztítani. Az Alkotmány cikkében sem a vérvád a fő, az ott csak lappang, gyáván meglapul, igaz, hogy úgy, hogy mindenki láthassa. De mint mondtam, nem a vérvád a fő. Távolról sem. Mást, egészen mást céloz a szenzációs riport. A ma-

gyar nép pusztulásának a képét rajzolja meg abban gonosz szándékkal, hazug színekkel, de, az alávaló cél szempontjából, mesteri kézzel, a tudósítás írója. Pusztul a magyar és pusztítója a zsidó: ez a tenor. Jártam falvakban — regéli az Alkotmány kiküldöttje — ahol magyar embernek nincsen lova. Akinek lova van, az zsidó. Ami csinos porta van a faluban, az mind zsidóé. A magyar csak kunyhóban lakik és szolgálja a zsidónak. Tessék csak elképzelni: A faluba még szekeren érkezett, de abból vissza, a hat kilométerre lévő vasuti állomásra, gyalog kellett mennie. A zsidók ugyanis nem vitték, mert gyanusnak találták, *lova meg másnak nincs.*

Mi ehez képest az elcsépett, hülye, rituális vád? Az itt csak alkalomnak való, hogy rajta „nagyobb dolgok” épüljenek föl. Pogromok. *Jogos pogromok. Jogos:* ezt én mondom, a zsidó. Hitre nézve zsidó. Máskülönben olyan magyar, mint akármelyik katolikus vagy protestáns ember ebben az országban. Én mondom, a zsidó, a zsidók százezrei nevében, kik úgy éreznek és úgy gondolkoznak, mint én. Én mondom, a zsidó, hogy ha való, amit az Alkotmány tudósítója tényekként állít oda, akkor jogos a pogrom és minden erőszakos önvédelem.

De mert szemén-szedett hazugságok a tudósító állításai, mondjátok meg, ti becsületes és az igazságot megbecsülni tudó keresztények, mi nevet érdemel az az ember, ki, hogy egy egész vidék zsidó lakosságát befeketítsen, megrágalmazzon, károsnak, veszedelmesnek tüntessen föl, tudatosan, tervszerűen hazudik? Elvetemedett a cél és elvetemedett a szerszám, és mert nem egy ember vagy család, hanem tömegek megrontásáról van szó, az utonálló haramia tiszteletreméltó gentleman ahhoz a tollforgató emberhez képest, ki olyanokat produkál, minőket az Alkotmánynak múlt vasárnap megjelent fent említett riportja akar beadni olvasóinak. Hogy minek a lerakódó helyének mondható ezek után maga az Alkotmány, mely ilyen produktumokat így elhelyez, azt talán fölösleges itt megmondani. Majd megalkotja erről véleményét maga az olvasó.

Kövessük nyomon az Alkotmány kiküldöttét és meggyőződünk, hogy szándéka a gyújtogatás volt. És hogy ezt a szándékát végrehajthassa, nem riadt vissza attól az erkölcsi huligánságtól sem, hogy direkte hazug adatok

Lapunk mai száma 20 oldal.

A Magyar Kir. Államvasutak állomásain lapunk 40 fillérért kapható.

(A magyar kiviteli és csomagszállítási részvénytársaság Hirlaposztálya útján.)

gyártására vetemedjék. Csak utóbb láttam be, mennyire szükséges volt utána iramodnom. Annak az embernek a kezéből ki kellett ütni a csóvát, még pedig minél előbb, nem csupán a zsidóság, hanem a magyar haza érdekében is, melynek egyik legföltettebb kincse a felekezeti béke.

*

Már a sátoraljaujhelyi állomáson csupán csak kaftános zsidókat lát mindenütt az Alkotmány embere. Az érkező vonatok tele vannak kaftános, hosszú szakállu idegenekkel — az Alkotmány tudósításából idézek — nagyobbrészt toprongyos alakok, de akik várnak rájuk, — az Alkotmányból idézek, — már selyemkaftánt viselnek. Beszédet is csak idegent hall mindenütt (a sátoraljaujhelyi vasuti állomáson!) a nagykövesdi rituális vád fölfedezésére induló s ettől tökéletesen eltelt antiszemita martalóc.

Eszembe sem jut, hogy már itt kezdjem a cáfolást, csak azt akarom megjegyezni, hogy Sátoraljaujhelyen és vidékén van egynéhány zsidó, ki kaftánt visel, de csak szombaton. Már pedig szombaton nem érkeznek a vonatokon és nem ólálkodnak az állomáson sem rongyos, sem selyemkaftánban a furcsa kosztüm viselői. A kiküldött külömben pénteki napon tette meg útját. Ha nem tételezzük föl már most azt, hogy a vidék összes chaszidjai és lengyel sakterei pénteki napon szombati ruhájukban jelentek meg a sátoraljaujhelyi állomáson az Alkotmány utazójának a tiszteletére, vízióknak kell hinnünk az érkező és várakozó kaftános népeket. Én nem láttam őket, pedig csak három nappal később tettem meg ugyanazt az utat. És a beszéd is, melyet hallottam, tiszta szép magyar beszéd volt. Hogy miért nem jutott az el a kiküldöttek „rituális” motivumokkal tele füleihez, azt én igazán nem vagyok képes kitalálni. De ez nem is fontos. Annál fontosabb az, amit az Alkotmány embere Szomotoron tapasztalt s amit szóról-szóra így ír le:

„Nagykövesdnek nincsen vasuti állomása. Szomotornál áll meg a vonat. Itt le kell szállni és kocsival menni tovább. Mindenekelőtt az informáló jegyzeteimet nézem. A helységnevtár azt mondja:

Szomotor: *m.*

Nagykövesd: *m.*

Tehát mind a kettő szinmagyar hely. Megyek kifelé fuvarost keresni. Négy kocsi áll egymás mellett. Odamegyek az elsőhöz, megnézem a kocsisát, azután a másodikhoz, harmadikhoz, negyedikhez és végre bámulva nézek végig a négy kocsin. Mind a négynek a bakján hosszú kaftánba öltözött, nagyszakállu, a füle mögött kacskaringós huncutkát viselő zsidó ül.

Visszamegyek az állomásépületbe és megkérdezem a vasuti őrt:

— Mondja, barátom, más kocsi nincs itt, csak ez a négy?

— Idekinn nincs! — feleli röviden.

— De hát a faluban? Én Nagykövesdre akarok menni, de ez a négy zsidó nem tetszik nekem. Magyar kocsist szeretnék kapni.

Javakorbéli ember volt a bakter. Levette a fejéről a szárnyas kerékkel díszített sapkát, megvakarta a fejét. Ujra feltette a sapkát, lehuzta a szeméig és elkeseredve bökte ki, — de úgy, hogy a közelben ólálkodó zsidók meg ne hallják:

— Tekintetes ur! Menjen erre fel: ni! Csap felé, vagy arra a nagy hegy felé, vagy erre le Pacinen keresztül. Látja ez négy napi járőföld, de igaz becsületemre mondom, hogy nem talál itt olyan magyar embert, akinek lova volna! Akinek lova van, ammár uram zsidó!

Keserűbben régen mosolyogtam és azután akár tetszett, akár nem, — felültem a legközelebbi zsidó kocsijára és elkezdők a baktatást Nagykövesd felé.

Sajátságos, hogy előlem Szomotoron is elbujtak a kaftános zsidók. Fuvarost egyáltalán nem találtam az állomásnál és mikor a vasuti őrt (Csüri Bálintnak hívják) azzal biztam meg, szerezne egy alkalmatosságot, mely elvinne Nagykövesdre, 10 percen belül elhozta *Balog János* paraszt fuvarost, kit nyomban föl is fogadtam és kivel félórával később, 30 fokos melegben, döcögő szekeren, de illatos szénából rakott ülésen el is indultam a történeti faluba, melynek magas várromja az egész vidék fölött látszik uralkodni.

Csüritől, csak visszaérkezésem után, este 7 órakor, kérdeztem meg, hogy ő, ki a Balog János fuvarát szerezte, hogy mondhatta három nappal előbb egy ott járt ujságírónak, hogy magyar embernek négy napi járőföldön — nincsen lova.

— Mondta a fene! — Volt a rövid, markáns felelet.

— Nem is beszélt azzal az ujságíróval?

— Nem.

— Van még egy másik vasuti őr is?

— Van. Török István.

— Teremtse elő azt a Török Istvánt, szeretnék vele beszélni.

Török István meglelt. Ő beszélt az Alkotmány emberével, de hogy ő azt mondotta volna, hogy magyar embernek azon a vidéken nincsen lova, azt megbotránkozva hazugságnak jelentette ki. Hogy mondhatott volna ő illet, mikor a *faluban keltős fogatja csakis parasztembereknek van.*

— De hiszen pénteken, mikor az az ujságíró itt járt, négy kocsi várt az állomáson négy hosszutincses és hosszú lebernyés zsidó kocsissal?

— Dehogy várt! Dehogy várt! Hogy lehet már illet mondani? Várt egy egylovas szekér, amelynek gazdája hébe-hóba, mikor nem hord követ vagy portékát, ki szokott jönni gébéjével az állomáshoz. Az volt itt, a Majlik, de annak nincs huncutkája, hosszú kabátot sem visel, hisz idevaló ember.

*

Olvasóim ezután csodálkozva kérlik: Ilyen is van? Ilyen ujságírás is exisztál? S miért hazudott így az az ember? Miért szennyezte be így mesterségét? Azért, hogy egy egész nagy vidék zsidóságát a nép tönkretévőjeként mutassa be az onnan távolra eső (az ottaniak nevetnek a rágalmazó firkán) köröknek, hogy a zsidóságot egyáltalán gyűlöletnek és megvetésnek tegye ki.

Mindazonáltal fojtsák el, hiveim, megbotránkozásukat, szükségük lesz rá a következők számára.

Nagykövesdet — megint csak szóról-szóra idézve — így mutatja be olvasóinak az Alkotmány:

„Alig érem el a falu határát, egymásután érnek a meglepetések. Csinos magyar házak mellett megy el a kosím. Ott van az udvaron a kutágas, rajta a tejes köcsögök. A sarokban az eke, a szekér. Látom az istállót, a szénáskertet és mindent, ami az ilyen kedves kis magyar házhoz tartozik, csak a gazdát keresem hiába. A menyecs-két a bokorugró, ráncos szoknyában, a kis pufókképű gyerekeket. De a kocsizörgésre mégis megnyílik az ablak.

Először csak valami feketeséget látok, aztán lassan kibontakozik a nagyszakállu, huncutkás lengyel zsidó képe. Ez a gazda.

A másik ház rácsos kapuja mellett is hosszú fekete kaftán feketélik. És így tovább, — végig a falun. Csak ott lenn, ahol a kunyhóknak már nincsen kerítésük, ott a málló vakolatok mögött látok magyarokat. Sokan vannak, de bizony sokan szorulnak egy házba.

Majdnem mind zsellér, béres: — a zsidót szolgálja. Ott dolgozik azon a földön, amely valamikor az övé volt, amelynek hasznát most a zsidó vágja zsebre.

Ötvenkét községe van ennek a járásnak és ezen ötvenkét községben mindössze három keresztény jegyző van.

Említettem már, hogy az Alkotmány akciójában távolról sem lázitott föl annyira a bujkáló rituális vád, melylyel az értelmesek ugys rég tisztában vannak, mint az a része, mely egy nagy vidék zsidóságát olyannak tünteti fel, mintha a magyar parasztságnak ő volna a megrontója. Kibecsüli telkeiből, beleül a portáiba, megfosztja mindenétől és rabszolgájává teszi. A képpel, melyet az a riport a parasztság gazdasági helyzetéről nyújt, ezt akarja illusztrálni, ezt akarja elhíttetni a néppárt moniteurje. Hogy már Szomatoron felismertem, hogy a kép nem csak hogy hamis, de egyenesen és egészében költött, Nagykövesden az volt az első dolgom, hogy a falu parasztságának gazdasági helyzetére vonatkozólag megbízható, hiteles adatokat szerezzek. És ezt a községhez, ahova magam Balog János fogatával vittem, örömmre, el is értem, amiért ezen a helyen mondok köszönetet a község érdemes jegyzőjének, ki 28 esztendő óta lelkiismeretesen és nagy odaadással vezeti a község ügyeit, melyek mintaszerűen rendezettek, mintahogy Nagykövesd máskülönben is egyike a vidék legelőrehaladottabb és legmódosabb községeinek. Mindakettőt: a haladást is és a jómódot is tisztán a parasztságra vonatkoztatva.

Nagykövesd községéhez, melynek lakossága 1213 lélek, 2210 katasztrális hold tartozik. Ebből 1210 hold tisztán a parasztságé. Ha a lélekszámot családokká tömörítjük, kapunk 242 családot, jutna tehát minden családra 5 katasztrális hold föld, de jut több, mert, mint már mondtuk, az 1210 hold tisztán a parasztoké, már pedig a 242 családban bennfoglaltatik 19 zsidó család is. A gazdálkodók tudják, mit jelent a parasztszalád kezében 5 holdnyi olyan föld, minő az áldott Bodroglköz földje.

Igaz, hogy ez nem mindig így volt. Igaz, hogy csak 15 esztendővel visszamenőleg a nagykövesdi parasztságnak összesen csak 267 holdja volt. De vásároltak azóta a község parasztgazdái Gedeon Aladártól 300 holdat, Windischgrätz hercegtől, a község legnagyobb birtokosától, 200 holdat, báró Fischer Arnoldtól 60 holdat, báró Fischer Emerikától 40 holdat, a báró Józsika-féle hagyatékból 350

holdat és a közbirtokosságtól 25 holdat, összesen 975 holdat. Ezt konstatálni azért fontos, mert mutatja azt, hogy a község paraszt lakossága az utolsó években nagyon dol-gában nemcsak hogy vissza nem ment, de erősen előre törtetett, és törtet előre folyton minden nap, amiről az Örös felé vezető uton csak most épült, falusi arányokhoz mérten, pompásnak mondható házsorok is tanuskodnak. A házak kizárólagosan parasztok tulajdonai, és lakni is tisztán parasztok lakják.

Csinos falusi ház, gazdag paraszt porta, melyek annyira megfájdították az Alkotmány emberének nagy szívét, 63 van a faluban. Tessék ezután elképzelni, milyen nagyot füllent a szent ujságnak embere, midőn azon nyöszörög, hogy a szép magyar házakban kizárólagosan kaftános zsidók élnek, holott a zsidó családok száma csak 19; holott egyetlen zsidó család sem lakik két házban és holott kaftános zsidó Nagykövesden csak egy van, a sakter, aki azonban olyan házban lakik, aminőben az Alkotmány riportja a magyarokat helyezte el.

A házakhoz és a földekhez, mint illik, megfelelő lábas jószág is jár. Van a parasztságnak 314 ökre meg tehene, 65 üszője, 30 tinója, 182 sertése és — a legjavát utóljára hagytam — *hatvanhárom* (63) lova.

Az Alkotmány emberének, ki a plébános meg az orgonista társaságában járta be a falut, kereste föl a parasztokat, erről természetesen sejtelve sem lehetett. Azt hitte, szegény, hogy másnak, mint a zsidónak, azon a vidéken nincsen lova. Ezt annyira hitte, hogy — mint láttuk — a szomatori vasuti őrnök is a szájába adta s mert a zsidókról meg föltételezte, hogy gyanus előttük, gyalog indult el a faluból — mondja ő — hova a Majlik zsidó egyetlen vak lova cipelte. Hej, ha tudta volna az a ló! . . .

A szent ujság kiküldötte azon is elszörnyűködik, hogy a járás 52 községében mindössze 3 keresztény jegyző van. Megértetted jámbor olvasó? A fölajdulás ugy suttyomban azt akarja neked beadni, hogy 52 községben 52 jegyző van. De, ó jaj! Csak három köztük a keresztény. Vedd hát tudomásul, hogy az Alkotmány eme adata az egyetlen, melyben valami igazság is van. Jegyző az 52 faluban csak tizenegy van ugyan, de tény, hogy ezek között három zsidó is van. Hogy a keresztény jegyzők száma semmi-esetre sem szorítkozik háromra, erről győzze meg az istenes ujság összefacsarodott szívét a következő lajstrom.

Királyhelmecen, a járás főhelyén, jegyzők: Trocsányi István és Kemecey József. Kistárkányban jegyző: Stefan Béla. Leleszen jegyző: Loy János. Zemplén-Agárdon jegyző: Korcsmáros Menyhért. Radon jegyző: Kemecey Béla. Cigándon jegyző: Kopácsy János. Karcsán jegyző: Lukács Béla. Bélyen jegyző: Wischan József. Tizenegy jegyzőségből nyolcban hamisítatlan, jóra való keresztények ülnek, kik nem érdemelték meg, hogy az áhitatos lap ötöt közülök kiközösítsen a kereszténységből. Adjon különben hálát az a három. A lovak pl. nem jártak olyan jól, azokat mind megtette zsidóknak az Alkotmány.

S ilyen adatokból rakódnak össze az antiszemita igazságok és kézikönyvek. Rövidesen a néppárti tanok

vas állományában fogjuk találni azt az adatot, hogy a tornácos házban csak zsidó lakik, a keresztények putrikban élnek; ahol lovat látsz, az zsidó udvar, mert lovat csak zsidó tart. Így támadt a Petrassevics-féle statisztika is, melyre ma minden antiszemita esküszik és mely szerint az ország fele a zsidóké. A bérlők abban a könyvben birtokosokká lesznek és zsidóvá válik minden német nevű földbirtokos. Azért nagyon helyes a nagykövesdi zsidók elhatározása, hogy egyenkint és összesen pört indítanak az Alkotmány ellen, mely gyűlöletes kaftános idegenekként mutatja be őket, kik tönkretették, kifosztották a falut. Jó lesz erre úgy rációzni, hogy meghallja az egész ország és jó lesz ezt minél előbb megcselekedni, nehogy új fegyverekkel teljenek meg az antiszemita arzenálok és új eledellel a zsidógyűlölet kamrái.

*

Rátérek most az ügy „rituális” részére.

Megnézem a „színhelyet” s azt kérdelem magamtól: megbolondultak-e azok az emberek?

Tessék elképzelni az esetet.

A falu közepén korcsma. A korcsmában ivó emberek. A korcsmának nyitott tornáca. Ebben egy tizenkét éves gyermekleány várakozik, hogy a korcsmáros cselédje kikészítse a mezőn dolgozó kocsisnak az ebédet, melyet hazavinnie anyjának, aki aztán az ebédet más étellel együtt kivinné a mezőre, ahol az asszony ura és fia is dolgozik.

Amíg vár a Borcsa, kiszól a korcsmáros szobájából egy idegen zsidó, hozzon neki a gyermek egy kancsó vizet. Ez megtörténik. A szobában az idegen zsidó megmossa a kezét, megfogja a gyermeket, kötőt tesz a szájára és az ágy alá dugja. Azután kihuzza és vonszolja a gyermeket — fényes nappal — az udvarra szülő nyílt tornácra. A nyílt tornácról létra vezet a padlásra. Az idegen odacipeli a leányt a létrához és a létrán föl a padlásra. Ez mind a korcsma-helyiségnek szabad udvarán történik. A padláson — így beszéli el a dolgot a zsidó lovak és a keresztény kunyhók szavahihető szerzője az Alkotmányban — az idegen zsidó megvizsgálja és megsimogatja a leány balkarján az ereket. Ekkor neszt hall, mire az áldozatot a husvéti edényeket tartalmazó láda mellé dugja. Rá akar borítani egy másik ládát és ígér a leánynak öt forintot, ha hallgat. De ez inkább menekül. Leugrik a padlásról, végig szalad az udvaron, az istálló előtt letépi szájáról a kötőt, átveti magát a kerítésen, be a csalamádéba és szalad édesanyjához.

Mialatt mindez, amiből azonban senkisem látott semmit sem, állítólag megtörtént volna, a korcsmáros cselédje, — de ezt már nem az Alkotmány beszéli el, mert a mi itt következik, az igaz, — a korcsmáros cselédje, ki elkészítette az ebédet, keresi mindenütt a leányt, hogy hol van hát, vinné már el azt az ételt. De nem találja sehol sem. Ekkor átviszi a kocsis ebédjét ő a leány anyjához, mert nem tudja bevárni a Borcsát és nem tudja elképzelni, hova lett. Gondolja, talán a kertek mellé ment játszani.

Vagy egy félórával később megjelenik a korcsmában a leány anyja és nagy izgatottan kérdi: hol a Borcsa? De mert nem tudnak neki fölvilágosítást adni, az asszony dühödten szól: de én tudom! Majd én meg fogom magukat tanítani, hogy kell e keresztény leánynak vérét venni — és ezzel elrohan. A korcsmárosék magukon kívül voltak az ámulattól. Tisztára azt hitték, hogy annak a néembernek hirtelen elment az esze. Egy órával később megjelenik Buxbaum Vilmos — ez a korcsmáros neve — házánál Pacin községéből hozott két csendőr és szigorú motozást tart. Somplák Borcsa, (ez a gyermekleány neve) elmondja az esetet (de az érvizsgálat nélkül; ezt az Alkotmány a maga jószántából tette hozzá az afférhez), mire Buxbaumné (a férje nem volt otthon) rákiált a leányra, hogy: te semmirekellő, hogy mersz ilyet hazudni? Az egyik zsandár ráfordul erre az asszonyra, hogy takarodjék ki a szobából. — Mit? szól csaknem magánkivül a ház urnője, én takarodjam ki a szobából, mert kenyéremet evő cselédem ilyen alávalóan hazudik? Erre a zsandár nem szólt semmit, hanem nekiszegezte bajonettjét az asszony mellének és a kijárat felé szoritotta. Akkor az asszony háta megett termett a fia, ki vendégségben volt szüleinél és édesanyját, hogy a zsandár brutalitásától megmentse, a konyhába vezette.

Az Alkotmány minderről egy árva szót sem említ. (Nem tartozik hozzá abszolúte a vérvád megállapításához.)

Arról sem szól, hogy a vizsgálatot folytatták azután estig a bírónál. A leányt szembesítették a szombatot a faluban töltő idegen zsidókkal, de azok egyikében sem ismert az ő emberére Somplák Borcsa. Más egyebet sem tudtak megállapítani és nem találtak abszolúte semmire sem bizonyítékot. Még jegyzőkönyvre való szubsztratumot sem kaptak, úgy hogy az egész dolgot végleg elejtették.

Erről sem szól az Alkotmány. (Ez sem viszi előre a „rituális.”)

Az ügy ezzel be is fejeződött volna, ha egy különben is antiszemizmusban csináló egyén, ki Somplák Borcsa dolgával tulságos sokat foglalkozott, nem hívta volna föl az afférre az Alkotmány figyelmét és ha annak embere múlt hó 29-én (az „eset” 23-ikán történt) meg nem jelenik a faluban és azt alaposan föl nem kavarja. Ugy viselkedett, mintha kiküldött vizsgálóbíró lett volna. Azonkívül, mint már említettem, az új plébánossal és a régi orgonistával, ki különös buzgóságot tanúsított az affér körül, ellátogatott számos parasztcsaládhoz, ahol természetesen szintén mint hatósági személy szerepelt.

Buxbaumék, kiktől azt kérdeztem, hogy miért nem lóditották ki azt az embert, ki a falut ennyire fölizgatta és náluk is kihallgatást és szembesítést rendezett, azt felelték hogy: de kérem, hisz az a budapesti rendőri sajtóirodából jött és ezt egy jelvénynyel, melyet kabátján viselt, igazolta is.

Azonkívül nem úgy viselkedett, mintha kitelnének tőle olyan szemérmetlen hazugságok mint a minőket

az Alkotmányban megírt. (Megmutattam nekik ugyanis az Alkotmány illető számát, melynek olvasásánál a Buxbaum lánya, férjezett Altmanné, ki a nyarat szüleinél tölti, a fölháborodástól valósággal rosszul lett.) Itt úgy beszélt az az ember, referált tovább, mintha ő védene meg bennünket legerélyesebben azzal a sok haszontalansággal szemben, melyet össze-vissza beszéltek.

— De kérem, így szólott az az ur, úgy sem hiszi el azt a dolgot senki sem.

— Hülyeség az egész, mondotta később, mit csak bolondok hisznek el és gonoszok terjesztenek. — És most ugyanaz az ember ilyen alávalóságokat mert megírni a lapjában.

Hogy mi az: „a budapesti rendőri sajtóirodából jövök“, aminek egész Nagykövesd fölült és aminek esetleg máshol is fölülne, nyomban megmagyarázom. Van a budapesti rendőrségen egy szoba, ahova az ujságok riporterei eljárnak hírekért. Ez a budapesti rendőri sajtóiroda. Még jó, hogy nem szokott eljárni az Alkotmány kiküldötte a kuriához, vagy a budai várba is hírekért, különben épp olyan joggal azt is mondhatta volna, hogy a legfelsőbb bíróságtól jövök, az udvartól jövök.

A kiküldött ur ebben is méltó maradt tehát önmagához. Kis félrevezetés, kis becsapás az egész. Mig azt az eljárását, hogy zsidóéknál „az ilyen ostobaságon magát rég tultett, mivel embert“ adta, erkölcsi lopásnak minősítik a talmud moralistái, amit becsületes ember meg nem enged magának soha.

Még csak az kellene, szólanak önök erre, hogy Alkotmányék a talmuddal törődjenek.

A talmudra ne is adjanak ők semmit sem. Csakhogy a becsületességre és az igazmondásra már a talmud előtt is tanítottak. Már pedig az a tudósítás sárba rántja mind a kettőt. Csodálatos, hogy emberek, kik ilyeneket komponálnak, nem pirulnak, mikor tisztességes emberek kezét fognak velük.

*

Hallom sok olvasó kérdését, hogy — nézetem szerint — mégis mi történt ott?

Határozott feleletet természetesen nem adhatok, de megmagyarázható a dolog háromféleképpen is.

Nem történt semmi sem. A leány valahol játszadozott. Elmult az idő és mert félt a veréstől, kitalált egy mesét, hogy valaki megfogta, a padlásra vitte, ahonnan csak nagy bajjal menekült. Ezt elmondta az anyjának, az anyja pedig valakinek, kiről még lesz szó és aki a gyermek meséjének tendenciát adott.

Lehet az is, hogy valami mégis történt. Hogy valamely legény erkölcstelen szándékkal közeledett a gyermekhez, mit nem vett észre senki. A leány elszaladt és mig hazaérkezett, megszöött egy mesét, melyet megint csak az a bizonyos valaki, mert annak benne van a keze, a maga módja szerint kiépített.

S lehet végül az is, hogy a mese már előre készült, készítette pedig azt más és nem a leánygyermek. Az, hogy a mese arra, hogy előre kifundált legyen, tulságosan buta, nem rontja le ezt a harmadik föltevést. Mert az a valaki,

kit szem előtt tartok, gonosznak gonosz ugyan, antiszemitanak is elég antiszemita, de mindenekfölött buta.

A dologra világot fog deríteni a vizsgálat, melyet Buxbaum Vilmosné kért, aki Székely Albert dr. sátoraljaujhelyi ügyvéd útján följelentést tett először a zsandár ellen, ki vele szemben módfölött durván viselkedett és utóbb meg is támadta; másodszor a Sklopak család ellen, mely a rituális mese hangoztatásával és terjesztésével gyalázatnak tette ki a házát; harmadszor az Alkotmány ellen, mely többek között azt is állította, hogy Buxbaum „egyezkegni“ kívánt Sklopákkal.

Az Alkotmánynak különben más sajtópöre is lesz. Nem olyan, melyet ellene indítanak, hanem amelyet ő indít meg. Mert ha van kiküldöttében becsület, sajtópört fog indítani ellenem az e cikkben elmondottak miatt.

Szabolcsi Miksa.

Glosszák a hétről.

□ Ha csoda nem történik, mihamarabb megtörténik a csoda, hogy Spanyolország, az Egyház legidősebb és leghüségesebb bourbon-frizurájú leánya bucsut mond nevelőanyjának, aki sötétségre és butaságra nevelte. Az események előzenéje épen úgy hangzik, mint annak idején a francia váláskor, valószínű, hogy most is ugyanaz a muzsika következik utána. A vatikáni spanyol követ már vissza van hiva és Canalejas miniszterelnök állása rendületlen. Ugy látszik, a fiatal király hajlandó megtenni az utat, amit legfőbb tanácsadója szab eléje, mert megelégette, hogy országában a pápa uralkodjék s ő uralkodói mivoltát csak abból ismerhesse föl, hogy a merényleteket ő ellene követik el. Szerencse, történeti szerencse, hogy a Vatikán még rossz politikát is követ és a szétválás fenyegető perceiben Jaime herceggel, Don Carlos fiával kacsingat össze és papjai által fegyverzi a népet. Ezzel a viselkedésével a római szentszék oly veszedelmes ellenfélnek mutatkozik a spanyol dinasztia és a közrend számára, hogy okvetlenül végeznie kell vele Alfonzónak. A merrydelvali politika nemhogy útját állná: egyenesen siettetni a szakadást, amely Spanyolországban egyetlen módja arra, hogy a modern kulturállamok sorába léphessen. Másutt is volt konkordátum Egyház és Állam között. Volt Franciaországban is. Terhes volt és a közművelődést meggátoló, de nem egészen tönkretevő. Volt konkordátum, sőt van is, például Ausztria-Magyarország és a Vatikán között. Ez nem köztudomásu tény, pedig így van. A konkordátum, titokban bár, de fönnáll, kényelmetlen, csak kötelességeket reánk róvó, zavarok idején hallunk is róla, ám azért lehetetlenné nem teszi állami életünket. Spanyolországban ezt tette. Spanyolországban — körülbelül így állapíthatjuk meg az időhatárt — a zsidók kegyetlen elhajszolása óta nincs a többi európai állammal egyenívője élet. Tespedés van, kallódás, bomlás s mostanában anarkikus feszültség. Mert minden agyvelőt elpaláncolni a világosság elől mégsem lehet.

Analfabetizmust terjeszteni nem nehéz, ennek az Egyház mindig művésze volt, de bizonyos osztályokat, a legfelsőket és a legalsókat, még az Egyház sem rekeszthet el minden fénysugártól. S akkor felülről és alulról meg kell indulnia a lázadásnak. Egyfelől államférfiakra van szükség, akik az Egyház ellen diplomáciai fegyverekkel küzdenek, másfelől anarkistákra — lásd: Barcelona — akik a királyságot akarják feldönteni, amíg a királyság a zsarnoki Egyházzal egyet jelent. Spanyolországban már megindult a folyamat s ha végleges eredménye most nem is lesz — noha nagyon úgy látszik, mintha lenne — soká a dolog nem késztetik. Egy magyar klerikális lapban olvasom, hogy bizony-bizony a fejlődés iránya az Egyháznak az Államtól való elválása. Hát az, valóban az. Ezen most már a tény bevallása sem segít. Holott ez abban a táborban már a legutolsó eszköz. A kétségbeesés elkeseredett ösztönzése.

*

A budapesti városi politika a dolgokat meglátni nem akaró nembánomságában forradalmi hangulatba kergeti az utcát. Ez nem nagy veszedelem, sőt nagyon hasznos dolog, mert feltétlenül rákényszeríti a várost a jobb politikára. A múlt vasárnap partáj-felvonulás már nagyon érdekes jeleneteket előlegezett ebből a forrongó világból. Bevallom, hogy ennek az érdekes eseménynek a beszámolóját csak az Alkotmányban olvastam. Kíváncsi voltam rá, hogyan találja meg ez az ujság a maga szempontját. Nos, nem találta meg. Ellenben a legnagyobb lelkesedéssel emlékezik meg bizonyos Pongrác Jenő nevű fiatal ügyvédről, aki ennek az egész üdvös lakó-mozgalomnak lelke, ereje. Elmondja róla, hogy a zseniális fiatalember találékonysága eszelte ki mindazokat az eszközöket, melyek a földhözragadtszegenyeket megvédik a házbéruzsora ellen. Mint egy pesti megváltót ünnepli a cikk Pongrác Jenő doktort. Igen helyesen. De az ördög bujjék a magyarosított nevekkel! Ezzel a megváltóval megint baj van. Ez is zsidó tudniillik, ami már régi szokása a megváltóknak. Sőt ez a Pongrác Jenő egyenesen a dévaványai orthodox chevra-kadisa elnökének, Porges Adolfnak a fia. Ami a mi szemünkben nemhogy nem árt neki, de használ. Vajon ugyanaz áll az Alkotmányra is? Hogy fogja visszazívni a zsidóra halmozott dicséretet? Csak lehetetlen, hogy egy zsidó fiskális csakugyan olyan kitűnő ember legyen? Tessék megfordítani a lemezt: a pesti nép felbujtásában bűnös ember, a békebontó, a gonosz: zsidó! Így jobban megfelel a célnak.

*

A pensióba tett török szultánnak, Abdul Hamid papának az írásai közt egy kis papírt találtak, amely arról szól, hogy a cionisták 6000 török fontot nyújtottak át a próféta emez ivadékának valamiféle ügyben. Nem vagyok egyetemi tanár, tehát nem ismerem az idegen sulyszámításokat, nem tudom, 6000 török font hány magyar kiló. Ellenben a lexikonból megtudható, hogy ez az összeg, mint pénz, körülbelül negyedmillió

koronának felel meg. Hogy borra való jellege van, hogy olyasképen néz ki, mintha a cionisták megvesztegették volna Mohamed utódát, az nem segít a cionistákon. Ami számunkra ebből a papírkából az domborodik ki, hogy a cionisták az összekoldult pénzekkel meglehetősen gazdátlanul gazdálkodnak és nem tulságosan tartják magukra nézve kötelezőnek a nyilvános elszámolást. Mert negyedmillió nem két krajcár s ezt csak egy suba alatt, mindössze tán a legfőbb vezérkar két-három emberének tudtával, nem lehet odaajándékozni. Magának Mohamednek se, nemhogy Abdul Hamidnak. Törökországban, ahol más szemmel nézik a dolgokat, ez a papír a politikai cionizmus halálát jelenti. Mert mindenki, aki, akármilyen vonatkozásban, szóba állt a hamidi uralommal, proskribáltatik. Az új török rezsim nem fog többé szóba állni a cionistákkal. És ez nem is lesz olyan borzasztó nagy hiba.

*

Két elemi csapás pusztítja Oroszországot. Az egyiket a természet küldte: ázsiai kolera a neve. A másikat a fekete velőből árad szét, úgy hívják: antiszemitizmus. A nyár tudniillik az idén is meghozta Oroszország átkát, a kolera s mert a nyár fokozott hévvel jelentkezett, a kolera is hatalmasabb arányokban lépett fel. Egész falvakat pusztított ki. A betegek egy része meg volna menthető, de nem mentik meg őket. Mert a hivatalos fórumok makacsul ragaszkodnak ahhoz, hogy ők zsidó orvost nem alkalmaznak s mert a koleraszolgálatra jelentkező orvosok nagyrésze zsidó (ezekben meg van az az elszántságig menő emberszeretet, amely ilyenkor szükséges), a kolerának nem jut orvos, mert a zsidót elkergetik. Ez képtelenségnek látszik első pillantásra. De Oroszországban nincsenek képtelenségek. Mert ott minden képtelenség. A zsidó orvost nem engedik a beteg mellé, inkább a pópát küldik oda, a járványt terjesztő talizmánnal. És minthogy nem irtják, de szaporítják a járványt, hogy minél izmosabban, rettenetesebben próbáljon áttörni az orosz határokon az európai országok felé, bizony nemzetközinek lehetne tekinteni ezt a kérdést. De a diplomácia csak abba szokott bele-szólni, ha montenegrói kecskepásztorok Albániába mennek át legeltetni. Ez fontos. A kolera mellékes.

Előfizetési felhívás.

Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése

1910. évi augusztus 1-én lejárt,

szintugy azokat, akiknek előfizetése előbb járt le, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfizetésüket megújítani, nehogy a lap szétküldésében fennakadás történjék.

A kiadóhivatal.

Megjavult helyzet.

Nem lehet ezután földarabolni a hitközségeket.

A koalíciós kormány alatt a kultuszminiszteriumnak az volt egyik legnagyobb bűne, hogy a régi hitközségekben az egység megbontására módot nyújtott. Egymásután keletkeztek törpe minoritások, akik vagy dacból vagy hiuságból, vagy egyes állástkeresők és elhelyezendőek érdekéből elébb imaegyesületekké alakultak, majd pedig önálló hitközségi jellegre törekedtek. A miniszteriumban örömmel támogatták e törekvéseket és az orthodox közvetítő ügynökségből egy-ketten nagy falánksággal lótotnak a kínálkozó seft után.

Azt hinné a jóhiszemű ember, hogy itt a vallás és lelkiismereti igények kielégítéséről lehetett szó, hogy tehát ez vezette az orthodoxia eljáróit és e nagy szempontok irányították a miniszterium elhatározásait is. Szó sincsen róla, mert, hogy egyebet ne emlitsünk, az aradi hitközség esete ennek leghatalmasabb cáfolata. Itt az orthodoxia egytől egyig olyanokból áll, akik szombaton kereskednek. Kiváltak a többi közül, mert ez jó a budapesti központi ügynökségnek. Meg aztán észre is veszik az embert, akármennyire nem vettek róla addig tudomást.

Fiumében is megpróbálkoztak egy kis szecesszióval. De, ugylátszik, — aktalopás ide, aktalopás oda, — tanácsos ide, titkár amoda — a kultuszminiszteriumban a machinatiókat átlátják és hogy a *tiszta közigazgatás* undorral fordul el amaz irányzattól, mely előtt semmi sem szent, ha zavart csinálhat, békétlenséget terjeszthet és egyéb érdekeket hajhászhat. Most már bizvást hisszük, hogy az oly virágzóvá vált hitközségalkotási ipar megszűnik és az ebben ludasoknak erősen a körmükre néznek.

A kultuszminiszter a fiumei izraeliták egy részének az ottani izraelita hitközségből való kilépése és önálló orthodox izraelita hitközség alakításának engedélyezése iránti kérelmét *teljesíthetőnek nem találta*.

A rendkívül érdekes indokolásból kiemelhetjük a következőket:

„Ugyanazon városban vagy községben az izraelita hitközségből való kiválás és önálló hitközség alakításának megengedésénél ugyanis nemcsak az mérlegelendő, hogy a kiválni akarók elegendő anyagi erővel bírnak-e önálló hitközség fenntartására, hanem főleg és elsősorban az is, hogy az elhagyni szándékolt hitközség a kiválás után is képes lesz e intézményeit és hivatali személyzetét kellően fenntartani s nincs-e a kiválás által fennállásában veszélyeztetve. A fiumei izr. hitközséget pedig a kiválás oly anyagi kárral sújtaná, mely a régi hitközség fennállását veszélyeztetné, miért is egy új önálló orthodox izr. hitközség alakítását a kultuszminiszter nem tartja megengedhetőnek.“

Az indokolás szerint a kiválni akarók részéről felhozott vallási szempontok szintén nem szolgálhatnak elegendő alapul arra, hogy külön önálló orthodox izr. anyahitközség engedélyeztessék, mert jogukban állván

külön imaházi egyesületet fenntartani, ezáltal vallási szükségleteik kielégítést nyerhetnek, anélkül, hogy a hitközség károsulna s fennállása veszélyeztetné.

Tudvalevő dolog, hogy ezen kiválási ügygyel összefüggőleg a kultuszminiszteriumban aktalopások történtek. Ebből kifolyólag a fiumei orthodox izr. imaházi egyesület tagjai közül egynéhányan — nem tudjuk mi okból — azt kérelmezték a kultuszminiszternél, hogy önálló orth. hitközséggé való alakulásukra vonatkozó ügyiratokkal megkísértett visszaélés miatt elrendelt fegyelmi vizsgálat rájuk is kiterjesztessék. A kultuszminiszter azonban a kérelmet teljesíthetőnek nem találta, mert a szóban levő ügyben *folyamodók* sem nem vádoltattak, sem nem gyanúsítottak s ennél fogva semmi ok sincs arra, hogy a fegyelmi vizsgálat rájuk is kiterjesztessék.

Veritas.

A rabbiképző intézetről.

Néhány héttel ezelőtt egy az összes felekezeteknek egyaránt hadat üzenő napilap hasábjain a rabbiképző egyik érettségizett növendéke feltűnést és sok helyen kinos megütközést keltett leleplezést közölt az intézetben uralkodó szellemről. A vallástalanság „magas klerusa“ kedves táplálékot dobott oda a vallás leglármasabb harcosainak, kik mohó étvággyal kapkodtak utána. A levél, mely megerősíteni látszik mindazt a babonát és vádaskodást, melylyel az intézetet illetni szokták, lassanként történelmi dekoméntummá fog felmagasztosodni a szeminárium elleni harcban és a jámbor orthodox rabbi fia összes bűneiért abszolúciót fog kapni, amiért fegyvert nyújtott a zsidó eretnecség elleni küzdelemhez. Nem kérdezi senki, hogy jámbor orthodox rabbi ilyen jellemet olt fiába, hogy ez öt éven keresztül eltűri a romlást, a bűnt, a fertőt és csak azután leplezi le magát s az intézetet, miután végigélvezte mindazt, amit éppen ez az intézet neki nyújthatott? Az a jámbor orthodox rabbi csak annyi erkölcsi érzést tudott fiába nevelni, a mennyi e levél megírásában megnyilatkozik? Nekem igazán más fogalmaim voltak és vannak a jámbor orthodox rabbikról, mint a miket fia után gondolnom lehet, akinek primitív kötelessége lett volna visszasietni a jesibák tisztább légkörébe, ha olyan rettenetes képmutatást és szabadgondolkodást és ateizmust tapasztalt a szemináriumban.

Mindezek teljesen mellékesek lesznek a levél megítélésénél, aminthogy a dolog lényegére nézve tényleg mellékesek is. A rabbiképző hagyományos haragosai kéjjel fognak foglalkozni a levél vádjaival, melyeknek súlyát az agyonhallgattatás nem fogja csökkenteni. Engedje meg t. Szerkesztő ur, hogy most, hetekkel annak megjelenése után mondhassam el véleményemet róla. Gleichenbergi tartózkodásom miatt csak visszaérkezésem után hallottam róla és miután azóta máshelyütt egész terjedelmében megjelent, módomban van észrevételeimet róla megtenni.

Igaz, hogy már 15 éve hagytam el az intézetet és nem tudhatom, milyenek ott a növendékek mióta jámbor orthodox rabbik fiai is látogatják, de komolyan hiszem, hogy becsületes embernek nem szabad ilyen könnyelműen odavetett vádak és izléstelenségek alapján ítéletet alkotni a zsidóság egyik legszebb intézetéről.

Az állítások valódi hamanstilusban olyanok, melyek igazak is, nem is; a vádak pedig olyanok, melyeket, minden rendű intézet, minden iskola ellen lehet szórni. Az orthodox rabbi fia kétségtelenül ösmeri a jesibákat. Ugy látom, onnan került ki, amit a jesibák iránt érzett kegyeletemnél fogva őszintén sajnálok. Mondja meg ő és mindazok, kik a jesibákat ösmerik, nem lehet a sötét színek kiválogatásával ugyanily rut képet festeni a legnemesebb és legtisztább életű rabbik vezetése alatt álló iskolákról? Először halljuk a szokásos vádak, hogy a bocherek kártyáznak, románokat olvasnak, kolduláshoz szoknak, udvarolgatnak, sőt — ha már ilyen undokságot is lehet piacra vinni — hogy nemi vágyaknak hódolnak. Valahányszor nekem ilyeneket mondtak, mindig visszautasítottam a jesibák ilyen megvilágítását, mert ha mindez igaz is, mégse a jesibákat vagy a rabbit lehet értük felelőssé tenni. Pedig jól tudom, hogy akárhány bocher, ki a jesibákat elhagyja, oly fogyatékos erkölcsi érzületet és jellemerőt hoz magával, hogy az ember szinte elrémül tőle. Hozzám, mint bizonyára más kartársakhoz, sűrűn jönnek bocherek, néha a chevra mezónósz megbízottjai, kiknek kitűnő ajánlólevelei vannak rabbijuktól — tehát a jobbakhoz tartoznak — és sirva könyörögnek, hogy segítsen őket kiemelkedni a jesibák légköréből, mert azt meggyűlöltek és megutálták. A híres pozsonyi, bonyhádi s más jesibákból ilyen kérések évenként érkeznek hozzám. Eleintén nálam is tartottam őket és a vége az volt, hogy a hitközségi tagok előtt pirulnom kellett miattuk, mikor azt kérdezték, hogy így néznek hát ki a mi szent ifjaink? Olyan is volt, akitől csak rendőri segítséggel szabadulhattam meg.

A hagyományos frázis erre az, hogy csak elzúllott bocherek vetemednek arra, hogy „neolog” rabbikhoz vagy a szemináriumba menjenek. Jó, legyen úgy! De hát miért engedik őket elzúllani? Hiszen a jesibák nincsenek a fertőzött Budapesten s nem szabadgondolkodók tanítják; ők a legszebb példát látják maguk előtt és mégis zúllanak? A szeminárium a legnagyobb bizalommal fogadja a bochereket és mit tehet róla, ha ők „a fanatikus élet visszahatását” mutatják, ha ők nemi vágyaiknak hódolnak. (A Világnak lehetett volna annyi izlése, hogy ilyen ocsmányságot kihagyott volna az e nélkül is elég diszes levélből,) hogy a templomba nem járnak, csak ha ebédet kapnak és így tovább?

Kérdéseimet és vádajaimat nem a retourtouche kedvéért alkalmazom. Ez nem igazolna, nem cáfolna semmit és a zsidóságra kevés vigasztalás rejlik abban, hogy nemcsak a szemináriumnak, hanem a jesibáknak is vannak fogyatékonyságai és zúllott növendékei és hogy a zúllott növendékek esetleg kiváló rabbikká válhatnak. Csúsan annak feltüntetése végett említettem ezeket meg, hogy egyes növendékek magaviseletének elpletykálásával még a legszentebb intézményeket is lehet a sárba rántani.

A szemináriumról az olcsó módon híressé vált levélírója elismeri, hogy a szándék megvan jámbor-zsidó papok nevelésére, hogy ott napi nyolc órai előadáson vannak a növendékek. O tudhatja azt is, hogy nincs iskola a világon, még a jesibákat se kivéve, ahol annyi nélkülözést, nyomorúságot kell a tanulóknak elszenvedniük, mint ott; tudhatja, hogy akárhány növendék a nyomorúság és pesti környezet dacára a legtisztább lelkiületet, tudást és lelkesedést viszi ki az életbe; hogy sokan díszelvé váltak a zsidó tudományok, tanítói zsidó iskoláknak és közbecsülésnek örvendő rabbik a hitközségeknek. Fertőzött, lederátelista szellem, minőt a levél alapján feltételezni lehetne, ilyeneket

sehol se tud teremteni. Nem kétkem, hogy a mostani növendékek se rosszabbak, mint a régiek és hogy a jámbor orthodox rabbi fiának kartársai közül is lesznek, akik a szeminárium becsületére fognak válni. Ha ez így van, szabad követ dobni a kutba, melyből meritenek? Nem-e lelkiismeretlenség ezt az intézetet a legromlottabb iskolák egyikének feltüntetni, azért, mert többen, levélíró szerint sokan az alsó tanfolyam növendékei közül, kik a szemináriumot csak lépcsőnek használják fel az érettségi elnyerésére s akiknek legtöbbje már eleve tudja, hogy ők sohase lesznek rabbik, a valláshoz és a szemináriumhoz méltatlan életet élnek?

A levélíró megjegyzéséből látom, hogy a növendékek szeretettel foglalkoznak szociálistussal, Marx és Bebel irataival és eljárnak a Gallilei körbe. A mi korunkban ez a divat nem uralkodott, amit még ma is sajnálok. Nagyon helyesen cselekszenek ifjabb kartársaink, ha a korunk felett uralkodó modern eszmeáramlatokkal megösmernednek és ha vallásunkat az egyetemes nagy emberi gondolatok világosságában fogják a művelt közönségnek hirdetni és magyarázni.

Akinek vallása oly gyenge, hogy még a Világtól is megtántorodik, az ne legyen rabbi és imádkozzék csak akkor, ha apja reverendája mögött kell képmutatódnia. A kinek hite ellenben diadalmaskodik a támadásokon, melyek újabb korban mind hevesebben érik a vallásos érzületet, az becsülettel fogja betölthetni papi tisztét akkor is, ha vallása át van hatva a szocializmus nagy eszméivel és a természettudományok ösmeretével.

Ellenben a mi korunkban is lehetett szélsőségeket találni a szemináriumban. Voltak akkor is fanatikusok, tudósok, erősek és konservativek és voltak moderne, szabadgondolkodók, betegek és buták. A mint látom, egyik species se hiányzik ma sem. De mi van ebben kivetni való? Hol találunk iskolát, ahol ez a különbözőség nincs meg? A jesibákból kerültek ki a szélső orthodoxia legbuzgóbb képviselői mellett Holdheim, Fassel, Löw és a reformok legbuzgóbb harcosai; minden jesiba, melyben a kényszerzubbonyt kissé lazábban kezelik, ma is felmutat növendékeket, kik szabad-elvűségben nem állnak mögötte a bűnös szemináriumnak se.

Ilyen bajoktól ne féltsék a zsidóságot, aminthogy a szemináriumoktól se féltsé senki se a zsidóságot. Ha vannak bajaink s ha a vallásos zsidó szomoruan látja állapotainkat, úgy azok okát ne a szemináriumban és ne az onnan kikerült rabbikban keresse. Megtalálja azokat ott is, a hová ilyen rabbi a lábát se tette még be. Az orthodox felfogás harcosai saját lelkiismeretüket könnyítik meg vele és saját mulasztásaikat takarják el, mikor minden baj forrását a szemináriumban keresik és boldogok, ha köveket dobhatnak felé. Ilyenek még a Világtól feltálat csemegén is elragódnak és ezt az izetlen levelet is forrásmunkának szeretik felhasználni saját izléstelenségük bizonyítására.

Singer Bernát dr.
szabadkai főrabbi.

Naptár:

Vasárnap (1910. augusztus 7.) 5670. Av hó 2-ika. Hétfő 3-ika. Kedd 4-ika. Szerda 5-ika. Csütörtök 6-ika. Péntek 7-ika. Szombat 8-ika. Sabosz Chazón. Hetiszidra: Devorim. (Mózes V-ik könyve első fejezet elejétől a 3-ik fejezetének 23-ik verséig.) Hattórát Chazón Jesajahu-ben Omócsris (Jesajas 36-ik fejezete.) Este beköszönt Tisebeov böjtje. A zsinagógákban, felolvassák Jeremiás siralmait. (Echo)

HIREK.

Sirok érdekében.

Fiataljainak, mint a fiataloknak egyáltalán, elég jó a dolguk. Ahol nem ütközik a helyi szokásckba, ápolják és diszítik, de mindenesetre törődnek velük. Roszszabb a helyzetük a régi temetőknek. A közvetlen utódok követték az elődöket; a harmadik nemzedék is sirba szállt, de már más temetőben pihennek. Őket időről-időre még fölkeresi a jámbor kegyelet, a fájdalom és a siron tul élő szeretet. Nem úgy a régi sirok a régi temetőben. A kis halmok eltűnnek, az azokat jelölő emlékkövek kidőlnek, fölírásuk letöredezik és ha nem örködik rajtuk a történeti érzék, bizony mondom, tönkre is mennek. Sőt történhet velük, ahogy én azt a héten a *sátoraljaujhelyi* régi zsidó temetőben tapasztaltam, szomorubb dolog is. Olyan dolog, amely miatt csaknem szégyeltem magam, hogy én is csak olyan ember vagyok, mint azok a hitványak, kik azokat az öreg emlékeket beszennyezték.

Nagykövesdről jövet, kiszálltam Sátoralja-Ujhelyen. Kedves emberek unszolására utamat este nem is folytattam, hanem betértem a városba, ahol vezető férfiak társaságában kellemes órákat töltöttem. Pár órai pihenés után fölébredt bennem a hajdani utazó. Vonatom csak reggel félnyolckor indul, addig egyet-mást megnézhetek. (Előző nap nem tehettem, mert este érkeztem.) Fölhajtottam egy zsidó kocsist, aki utbaigazított és elhajt-hattam sorra a templomokhoz.

Az orthodoxok új templomában még nem imádkoztak (csak félhatra volt), de énekeltek zsoltárokat, ami módfölött megkapott s magam is egy darabig velük áhitatoskodtam. Később azonban megáragudtam rájuk. Fölkerestem a status-quo-ante hitközség gyönyörű, tágas templomát, ahol semmit, de semmit sem találtam, amit az orthodoxok még csak kifogásul is használhattak volna a különválásra. Az almemor helye, a női karzat rácsozata, az imarend, szóval minden, minden olyan, mint az orthodoxoknál. Miért váltak hát külön? Felelhetne erre Löw Lázár, ungvári orthodox főrabbi, előbb az *egységes sátoraljaujhelyi* zsidó hitközség főrabbi, ki csak nemrég olyan pompás alkalmat szolgáltatott a néppártnak, hogy a zsidóságon végighuzzon s ez egyszer joggal. Mert mi keresni valója van a talmudtudós öreg orthodox zsidó papnak a kortesek sorában? Ujhelyen is olyan dolgokba avatkozott, mikhez nem volt köze, föl is darabolta a hitközséget, amit le nem imádkozhat, ha száz évig is él. Azért kívánom neki, hogy éljen száz-husz esztendeig és tegye még jóvá bűnét.

A chaszideusoknak ősidők óta van külön templomuk S.-A.-Ujhelyen. Ujabban talmud-tórát építettek a templom udvarán, ahol remekül berendezett fürdőjük is van. Irigylendő nép ez a chaszideus nép. Csupa boldog, Istenben bizó ember és hogy megtöltik a templomot! Pedig hétköznapi volt, hetivásár volt. Én félhét órákor

reggel voltam templomukban, de már akkor a harmadik istentiszteletet láttam. Találkoztam egynéhánynyal azok közül is, kik az első istentiszteletben vettek részt. Nem a templomban, hanem a vásáron, ahol hosszuszakállu zsidókat láttam, kik befogták magukat áruval telt kisebb kocsikba és úgy huzták azokat utcahosszat. Ilyen zsidólovak előtt behunyja szemét az Alkotmány. Kerestem aztán igazi lovakat, meg is találtam őket százával, de gazdáik jóképű, talusi gatyás parasztok voltak.

No de siessünk a régi temetőbe, melynek központja az a mauzoleum, mely alatt a 69 évvel ezelőtt elhunyt nagy kabalista rabbi: Teitelbaum Mózes, pihen és ahova halála évfordulóján (ebben az esztendőben augusztus 4-ikén; hej, ha maradhattam volna két napig!) ezrével zarándokolnak a hivek, hogy a szent férfiú sirján imádkozzanak. Csak az előző héten említettük, hogy a chaszideusok közt az a hagyomány él, hogy a nevezetes rabbihoz elvitték volna egyszer szülei a gyermek Kossuth Lajost, ki előtt a csodaember tiszteletteljesen fölállott és kinek azt jósolta, hogy ő lesz az a férfiú, ki lendíteni fog Magyarország sorsán és kit a haza atyjának fognak nevezni.

Elzarándokolnak, igaz, a kabalista sirjához, de a többi sírköveket, azokat, hej! még nem nézik. Vagy ha megnézik a chaszideusok, nem nézik meg a tehetősök és intelligensek, külföldben hihetetlen, hogy a rettenetes devasztációt észre nem vették volna. A sirok letaposva, a sírkövek kidőlve, a fölírásaik letöredezve, a temető maga tele szeméttel és rongygyal, hát még a fal mentén lévő sor! — — — — —

Hát nincsenek a katolikusoknak és protestánsoknak tanítóik és papjaik? Hisz az elképzelhetetlen eldurvulás, hisz az *emberi* szempontból szégyen. Elvadult fickók fölülnek a falra, hátukkal a temető felé és a régi sírköveket bepiskolják, úgy hogy a látogató azokat közlől meg sem nézheti. Pedig érdemesek a megnézésre. Egynéhányuk 110—120 évesek és nem egy fölirat direkte történeti adat értékével bír.

Meg vagyok róla győződve, hogy elég ez a néhány sor, hogy a sátoraljaujhelyi chevra kadisának, amely az ottani összes zsidókat egyesíti, az itt érintett szégyenletes állapotra irányuljon figyelme és a bajokon segítsen is. És elég ez a néhány sor arra, hogy a sátoraljaujhelyi keresztény tanítókat és papokat arra bírja, hogy növénydeikeket, illetve hiveiket fölvilágosítsák arról, hogy sirokat beszennyezni alávalóság akkor is, ha azok a sirok zsidó sirok.

Sz. M.

— **Zsidóstatistika Magyarországról.** A napokban jelent meg az állami statisztikai hivatal népesedési jelentése az 1906., 1907. és 1908. évekről. A statisztika legérdekesebb részei kétségkívül azok, melyek a magyarországi zsidóság termékenységének *csökkenéséről* szólnak. A jelentés szerint ilyen percentben apadt a zsidó születések száma: 34.0, 32.8, 30.9, 30.9, 29.5, 29.5, 28.2, 28.0.

Ez a legutóbbi nyolc évre vonatkozik. A hivatalos kommentár nem a kivándorlásban keresi a csökkenés nyitját, hanem abban, hogy az intelligencia és vele együtt a kevés gyermek-rendszer rohamosan hódít tért a városokba, tehát a műveltség centrumaiba özönlő vidéki zsidók között. 1908-ban 2633 zsidó gyermekkel született kevesebb, mint 1900-ban.

— Mi nem mindenben járulhatunk hozzá az adatok ilyen interpretációjához, mert kezeink közt levő amerikai kivándorlási statisztikák bizonyítják, hogy a magyar zsidóság az Amerikába vándorlók között *harmadik* helyen áll mennyiség dolgában. *Évente 2500–3000 zsidó vándorol ki ma Magyarországról*, ahol a zsidóság amugy is nem egészen 5 százalékát teszi az összlakosságnak. A szaporodási szám tehát ezért is csökkent és nem csupán az intelligencia terjedése következtében.

— **Nagy alapítvány.** Özv. halmi *Deutsch* Sándorné, szül. Schossberger Anna elhunyt férje nevére a a pesti Chevra Kadisánál 50.000 koronás alapítványt tett az épülő szeretetház javára. A jótékonyágáról ismert halmi *Deutsch* Sándor elnöke volt a szeretetház építőbizottságának és az intézet létesítése körül hervadhatatlan érdemeket szerzett.

— **Udvari tanácsos.** A király *Beimel* Sándor budapesti nagykereskedőnek, a Beimel és Fia cég tulajdonosának, a közgazdaság terén szerzett érdemei elismerésül a magyar királyi udvari tanácsosi címet díjmentesen adományozta. Az új udvari tanácsos majdnem három évtizede tevékeny részt vesz a magyar közgazdasági életben, hol szaktudásával, nagyszabású koncepcióival mindenkor vezérszerepet játszott. 1882 óta beltagja a Beimel és fiai cégnek, számos nagy vállalat és kereskedelmi társaság igazgatósági tagja és mindegyik állásában hasznos és az egész magyar kereskedelmi életre kiterjedő munkásságot fejt ki. Közgazdasági működése mellett a főváros fejlesztése körül is szerzett érdemeket. 1900 óta fővárosi bizottsági tag, árvaszéki ülnök és a legtöbb bizottság szorgalmas tagja. 1902 óta kereskedelmi tanácsos és már régebb idő óta tartozik a börzetaácsba. Vezető állásaiban, humanus gondolkodása miatt általános szimpátiának örvend és a közjótékonyság egyik lelkes apostola. A zsidó hitközségi életben is szeretettel vesz részt; régóta buzgó tagja a képviselőtestületnek.

— **Kitüntetés.** Ő felsége a király Pápa város főorvosának, *Steiner* József dr.-nak a közegészségügy terén szerzett érdemei elismerésül a Ferenc József-rend lovagkeresztjét adományozta. *Steiner* dr. hosszú évek óta Pápa város társadalmi s jótékonyági életében előkelő szerepet tölt be.

— **Zangwill ausztráliai terve.** Zangwill Izrael, a nagy angol zsidó író, aki zsidó gyarmatosító politikájával már Ugandában, Nyugati Marokkóban stb. is kísérletezett, most egy újabb tervvel foglalkozik. Jelenleg a nyugat-ausztráliai kormány nyal folytat tárgyalásokat egy millió hektárnyi földterületre nézve. E földterületen egy millió orosz zsidót akar letelepíteni. Sir H. Newton Moore az ausztráliai miniszterelnök nagyon kedvezően nyilatkozik a tervről, amelyet tisztára üzleti alapon célszerűnek és előnyösnek ítél. Az ügyet nemsokára a nyugat-ausztráliai parlamentben fogják tárgyalni. Zangwill, ugylátszik, mindenféle autonómikus tervet föladvott. A vállalkozás Zangwill szempontjából tisztára emberbaráti alapon indulna, míg az ausztráliai kormány a dolgot, mint előnyös üzletet tekintené. Zangwill kijelenti, hogy most csak terveinek egy részét

valósítaná meg, mert egyidejűleg másutt is földterületeket keres.

— **Megtisztelés.** A göttingeni királyi tudományos Akadémia *Goldzieher* Ignác drt. tagjának választotta meg e héten. *Goldzieher* Európa majdnem valamennyi tudományos társulatának, vagy Akadémiájának a tagja és a régi német egyetemi város kitüntetése még növeli a magyarországi nagy orientalista dicsőségét.

— **Izraelita magyar kulturalap.** Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat által forgalomba hozott *I. M. K. A.* távirat-megváltási lapok már eddig is szép jövedelmet hoztak, amellelt, hogy a nagy propaganda tetemes költségeinek kifizetődtek, úgy hogy néhány ezer korona tiszta vagyona van már az izr. magyar kulturalapnak. Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat az *I. M. K. A.* szervezésével és terjesztésével legújabbán *Földiák* Simon urat bizta meg. Az IMKA külön irodát is kapott, mely *Damjanich*-utca 7. sz. alatt van. Az *I. M. K. A.* a legjobb társadalmi körökben is közkedveltséget ért el. Legutóbb, mikor ő Felsége udv. tanácsossá nevezte ki *Székely* Ferenc vezérigazgatót, az IMIT. érdemduz pénztárnokát, az üdvözlők legnagyobb része *I. M. K. A.* táviratlapokat használt fel.

— **Dr. Gabel Henrik halálához.** Az oly hirtelen elhunyt osztrák cionista képviselő: dr. Gabel halála osztrák és cionista körökben nagy részvétet keltett. Ámbár a cionizmustól távol állunk, mégis nem tagadhatjuk meg a tiszteletet, amelyet Gabel szimpatikus és tehetséges alakja még politikai ellenfeleinél is fölkelte. Az elhunyt cionista képviselő mindössze 37 évet élt; pár hónapja csak, hogy megnősült. Az osztrák birodalmi gyűlésnek 3 év óta volt tagja. 1907-ben a buczaczi (Galicia) kerület képviselőjévé választotta. Az osztrák parlamentben kiváló szónoki képességével, az egyes szakbizottságokban pedig ügybuzgalmával és szaktudásával tűnt föl. A bécsi Centralfriedhofban diszes közönség jelenlétében hétfőn bucsuztatták el a halottat. Az ukrainai birodalmi képviselők nevében lovag Wassilko képviselő, a ruthén klub elnöke méltatta az elhunyt érdemeit. Holttestét Lembergbe viszik és ott helyezik örök nyugalomra.

— **Kolonizáció Egyiptomban.** Varsói lapok jelentik, hogy a *lodzi* (Oroszország) Palesztina-társulat engedélyt kapott az angol kormánytól Egyiptomban nagy zsidó kolóniák létesítésére. *Már földeket is vettek.* A zsidó kolonisták első csapata 15000 emberből fog állani.

— **Diszttag.** A „Budai Maskil El Dol” jótékony betegsegélyző egyesület közgyűlése dr. Berzeviczy Albertet, a székesfőv. II. kerület országgyűlési képviselőjét és a magyar parlament elnökét diszttagjává választotta. *Danneberg Miksa* egyll. elnök vezetése alatt 15 tagu küldöttség tisztelgett Berzeviczynél e héten. A szónok *Deutsch* László egyll. alelnök volt, akinek szavaira dr. Berzeviczy Albert melegen megköszönte a kedves figyelmet.

— **Fürdőprédikáció.** Borszékről írják nekünk, hogy az ottani zsidó nyaralóközönség felkérésére e héten *Breuer* Soma nagykatái főrabbi sikerült prédikációt mondott a borszéki zsinagógában. A beszéd, mely az OMIKE fürdői prédikációi egyik legelsőjének tekinthető, általános tetszést keltett. *Breuer* beszéde alkalmával egyuttal felavatták az új templomot is, mert az eddigi, melyet *Markovits* Pirman tartott fenn a saját pénzéből, már nagyon megviselt volt. A Tórát ünnepélyes menetben vitték át az új templomba, melyet *Eizig* Jakab fáradozásai hoztak létre. Itt ünnepi istentisztelet volt, az énekszármokat hangulatosan *Stern* Izidor tanító, az ünnepély rendezője látta el.

— Törökország volt chacham-basija meghalt.

Törökország volt főrabbi, Rabbi Mozes Halevy, akit életében a chacham-basi cím illetett, meghalt. A chacham basi a francia grand-rabbinak felel meg. Törökországban excellenciás ur a chacham basi. Az elhunyt országos főrabbi a detronizált Abdul Hamid szultán kegyeltje volt. A legjobb barátság kötötte a volt nagyvezirhez, Fuad basához. Az ifju török uralom természetesen a régi hamidi politika exponensét vélte meglátni a chacham basiban, rossz néven vették tőle, hogy a volt szultán annyira kedvelte és olyan férfiut ültettek helyébe, aki az ifju török vezérekkel állandóan barátkozott. Ez a férfiú Rabbi Haim Nahum, Törökország jelenlegi chacham basija. Az elhunyt főrabbit nagy gyászünnepegy kíséretében vitték ki a temetőbe. Koporsója mögött haladt az új chacham basi, aki a temetés utáni templomi gyászsistentiszteleten beszédet mondott az elhunyt érdemeiről.

— **Temetőügy Sopronban.** A soproni orth. hitközség vezetői annyira különfelekezeten tartják magukat, hogy volt hittestvéreikkel, akikkel pár évvel ezelőttig szépen megfértek, összeházasodtak és sok tekintetben ma is együtt éreznek, még közös temetőben sem akarnak nyugodni. Porból lettek éppugy, mint a többi nem orthodox hitfeleink, de porrá, már csak orthodox jelzővel akarnak lenni. Evégből instanciát nyújtottak be a város tanácsához és külön temető létesítésére kértek engedélyt; de a város tanácsa a kérelmet elutasította. Véghatározatában elismeri ugyan a kérvényező gyülekezetnek a temető létesítéséhez való jogát, de kimondja, hogy ez a jog a tényleges viszonyokkal szemben nem gyakorolható. Temetője különben Sopronban egyik hitközségnek sincs. Mindakettő a chevra kadisára ruházta a jogát. Ennek van is nagy költséggel létesített rendes temetője, amely még 60 évig elegendő. A város annak idején közönsnek adta a temetőt és saját gazdasági érdekei ellen vétene, ha újat adna, de az adományozás a chevra-kadisára is hátrányos volna. A város így okolta meg az orthodoxok kérelmének elvetését s így a soproni orthodox halottak legalább egy darabig kénytelenek lesznek ugyanazon az elkerített helyen pihenni, ahol a nem orthodox zsidók találnak örök nyugodalmat.

— **„Közüktatás.”** A főváros VIII. ker. práter-utcai községi polgári iskola 1909/10. évi értesítőjében Halácsy Endre tanár számot ad az iskola növendékeivel a Tisza forrásvidékére tett kirándulásról és egyéb kirohanások mellett nyilván tanítási anyagul a következő szentenciát adja be tanítványainak és nyilván szüleiknek is: „Zsidót a XVIII. század második feléig a megyében igen keveset lehetett látni, mint bérlőt. Most azonban (sajnos) ellepik az egész vidéket és *furfangos uzsoráskodásuk által tönkreteszik az egész vidék népét.*” A nyilván Bartha Miklós szellemétől megihletett tanfériú — a stilusból úgy vesszük észre — inkább azt tanulhatná meg, hogyan kell magyarul írni. Régen egészen illetékes helyről megcáfolt nézetek terjesztése nem lehet pedagógiai feladat és még kevésbé a főváros oly iskoláiban, melyeknek föntartása egy negyed-részben azok vállain nyugszik, akiknek hitfeleit a tanár ur leszólni s vele e hitnek összes vallóit gyűlöletes színben feltüntetni jónak látja. A zsenge értelmű tanulók a Tisza forrásvidékéről a közgazdasági és felekezeti békét zavaró rugdalózások nélkül is fogalmat alkothatnak: ezt végre a főváros tanügyi osztálya is megmagyarázhatná az oly tanároknak, kik ilyesmiben keresik a virtust, de eljátszák annak a hivatásnak disztét, melyet kenyérkereseti pályául és hivatásul választottak.

— **Az Országos Izraelita Patronage Egyesület** pártfogása alatt egy uri házból származó, teljesen árva,

13 éves, egészséges, feltűnően szép, szépen fejlett 4-ik polgári iskolába kerülő leányka áll. Szívesen adnók örökbe ezen kis leánykát, ha akadna olyan előkelő zsidó család, amelyik a kis leányka jövőjét biztosítaná és további neveltetéséről egyéniségéhez mértén gondoskodna. A szóban levő kis leány büszkesége és öröme lehetne bármelyik előkelő zsidó családnak. Szíves megkeresésre szívesen szolgálunk fényképpel. *Országos Izr. Patronage Egyesület*, VI., Hajós-utca 31. sz.

— **Eljegyzés.** *Engländer* Olgát, *Engländer* Jakab tatai nyomdatulajdonos, a Tata-Tóvárosi Híradó szerkesztőtulajdonosának leányát, eljegyezte *Fülöp* Miklós Debrecenből.

— **Halálozás.** *Arje* Fülöp dr. bárffai ügyvéd, *Arje* Ady abaujszántóit hitk. elnök testvéröccse, 38 éves korában elhunyt Budapesten. Egész életét a komoly, idegtesztő és hasznos munkának szentelte és amellet hitfelekezetének mindig ügybuzgó támogatója és szószólója volt. Tiszta jelleme és universalis műveltsége révén általános tiszteletnek és szeretetnek örvendett. Jótékony életet élt és minden humánus mozgalomban első sorban vett részt. Előkelő és nagy család gyászolja az élete virágjában elhunyt nagytehetségű fiatal-embert.

Rosenak Ignác sárvári tanítót súlyos csapás érte. Felesége, szül. *Rosenak* Cilli, a néhai nádasi rabbi leánya, a héten Bécsben meghalt. Az elhunyt a jámbor zsidó aszszonyok mintaképe volt, jótékony és vallásos életet élt. Nagy család, köztük két sógora: *Rosenak* Miksa dr., az ismert pesti sebészorvos és *Rosenak* Lipót dr. brémai főrabbi gyászolják.

Weisz Márkus, német-szentpéteri földbirtokos a héten elhunyt 90 éves korában Lippán. A szegényeknek közmondásos jótévedője volt az öreg ur, a hitközséget évtizedeken át ő maga tartotta fenn a vagyonából. Nagy részvét mellett kísérték nyugalomra. Hat gyermeke maradt. *Grosz* József lippai fakereskedő apósát gyászolja benne.

A fehértemplomi izr. hitközség érdeműs elnöke, *Ochs* József dr. kir. törvényszéki és pályaorvos július 27-én 71 éves korában elhunyt. Temetése óriási részvét mellett ment végbe. Megjelentek a törvényszék tisztviselői *Popeszkú* Traján kir. táblabíró vezetésével testületileg, az orvosi kar, a városi tanács *Dsida* Lajos polgármesterrel élén, továbbá az összes egyletek és testületek. *Szidon* Adolf dr. verseci főrabbi a jelenvoltakat mélyen megindító beszéde után *Fellner* Manó főgymn. izr. vallástanárt a könyvekig megindító beszédben méltatta az elhunynak az izr. hitközség élén teljesített kiváló érdemeit. A sirnál *Kuhn* József dr. városi főorvos - bucsuzott el kartársai nevében. *Grünwald* Miksa, a hitközség alelnöke a július 28-án tartott rendkívüli ülésen számolt be azon nagy veszteségről, amelylyel az elhunyt mély vallásosságával és puritán jellemével az izr. hitközséget érte.

* **Irtás baktériumokkal.** Amíg az orvosi tudomány különböző betegségek baktériumokkal való gyógyításán fáradozik, addig sikerült egy dán bakteriológusnak oly baktériumot fölfedezni, mely a patkányok és egereknek kitűnő csalétek, melynek etetésével valóságos epidémiát idéz elő az illető állatfajban, anélkül, hogy más állatra vagy emberre ártalmas volna, mivel egyik rágcsáló a másikat megfertőzi. Ezen baktériumok „Ratin” név alatt hozatnak forgalomba. Gazdaságok, gyárosok, malmok és egyáltalán kereskedők körében valóságos áldást jelent a „Ratin”. Bővebb felvilágosítással szolgál a „Ratin” bakteriológiai Laboratórium vezérképviselőse. Budapest, Rottenbiller-utca 30.

Első Leánykiházasító Egylet mint szövetkezet. Gyermek és életbiztosító intézet Budapest, VI., Teréz-körut 40—42. Alapított 1863. Folyó év július havában 1,771.100 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1,553.400 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében 128.529 K 82 fillér fizettetett ki. 1910. január 1-től július 31-ig bezárólag 13,606.700 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 14,947.700 K értékű új kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 855.099 K 40 fill. és az intézet fennállása óta 16,096.982 K 08 fill. fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtelek és legelőnyösebb feltételek mellett.

* **Zsidó fiuk**, árvák, vagy szegénysorsu szülők gyermekei, 13—16 éves korban, akik 2—4 polgári iskolát jó eredménnyel végeztek és ép testalkotással bírnak, a magyar izr. kézmű- és földművelési egyesület által ingyenes ellátás és ruházat mellett kereskedelmi és műkertészekké vagy mezőgazdákákká kiképeztetnek. Felvétel végett sajátkezűleg írt kérvénnyel és születési, iskolai, szegénységi, újraoltási bizonyítvánnyal, valamint szülői beleegyezéssel ellátva f. é. augusztus hó végéig személyesen kell jelentkezni az egyesület titkári hivatalában VII., Damjanich-utca 48. szám.

RATIN.

— Patkány- és egérirtó bacillus „Ratin” fertőző betegséget plántál az illető állatfaj között és teljesen kipusztítja.

— A m. kir. állami bakteriologiai intézet véleménye szerint „Ratin” más állatra avagy emberre ártalmatlan.

— Prospektust ingyen küld „Ratin” Bakteriologiai Laboratorium vezérképviselősege, Budapest, Rottenbiller-utca 30.

* **Segédkönyvelő**, magyar-német levelező vidéki fűszernagykereskedésben felvétetik. Részletes ajánlatok a kor és igények megjelölésével „Állandó” jellegre e laphoz küldendők.

* **Nevelő-tanítót**, jó hebreistát és jó németet keresek szeptember elsejére IV. elemista fiamhoz. Fizetés iskolaévre 400 korona teljes ellátással, magyar és német pályázatok, bizonyítvány másolatokkal küldendők Lipschitz József, Vencsellős (Szabolcs megye.)

* **Vidéki szülőknek** nagy gondot ad a fővárosban tanuló gyermekeiket elhelyezni. E rég érzett hiány pótlására egy intelligens vallásos izraelita uri család egy a mai kor igényeinek megfelelő izraelita otthont alapít, mely augusztus elején nyílik meg a városliget közvetlen közelében. Bővebb felvilágosítással szolgál a szerkesztőség.

Endreiné-féle Leányinternátus-

nevelő intézet ZENTÁN, (Bács-m.). Nyilvánosjogu polgári iskolával. :: :: Továbbképző tanfolyamok. Nyelvek, zene, festés, könyvelési, levelezési, szép- és gyorsírási tanfolyam, szaktatanár vezetésével. **Ipartanfolyam.** Gondos nevelés. Kitűnő ellátás. Korlátolt létszám.

Internátusi évi díj 600 kor., elemi iskolásoknak 500 korona. - - - - - Prospektus kívánatra.

כשר Étterem megnyitás!

A világvárosok mintájára berendezett I-ső emeleti **éttermeim VII., Erzsébet-körut 10—12. sz.** (Newyork-palotával szemben) augusztus 1-én nyílnak meg.

הרבנים המובהקים והנשגבים דקדילתנו נמנו וגזרו בפסק ב"ד שכל הורא וחרד לדבר מצות יאכל בלי שום פקפוק בבית המשתה של הרב משה יצחק צבי שווארץ

Bankettek és lakodalmak mérsékelt áron elvállaltatnak.

Schwarz J. H. vendéglős

Eddig: VII., Erzsébet-körut 8.

Csillárok templomok részére is, nagy választékban

STERN HENRIKNÉL, Nagymező-utca 28. sz. TELEFON 76—87.

Pályázatok.

A sárbogárdi izr. hitközség elnökségétől.

Pályázat.

A sárbogárdi izr. hitközség nyugdíjazás folytán megüresedett **tanítói** állásra pályázatot hirdet.

Javadalmazás évi 1200 korona, 300 korona lakbér.

A megválasztandó tanító, miután csak 50—60 gyermek van, mind a VI. osztályban egyedül tanít.

Felhívom mindazokat, kik az állást elnyerni óhajtják, hogy szabályszerűen felszerelt folyamodványukat, eddigi működésüket, a hittanban való jártasságukat igazoló okmányukat f. évi augusztus 19-ig adják be. Választás aug. 21-én d. u. 3 órakor fog megtartatni.

Személyes bemutatkozás kívánatos, a meghívottak utiköltség megtérítésben részesülnek.

Sárbogárd, 1910. július 29.

Stern Lipót,
hitk. elnök.

A körmendi izr. hitközség előljáróságától.

Pályázat.

A körmendi izr. hitközségnél f. évi szept. 15-ével évi **1000 korona** fizetés, közel **500 koronát** érő fél sechita, egyéb szokásos mellékjövedelem és szabad lakás mellett a **másodkántori קורא** és **שוחט ובודק** állás lesz betöltendő.

Pályázók, csakis magyar honosságuak, akik kellemes hanggal és annyi zeneismerettel bírnak, hogy a templomi énekarban közreműködni tudnak, szíveskedjenek **קבלות** kort, családi állapotot, eddigi működést igazoló bizonyítványokkal felszerelt kérvényüket f. évi augusztus hó 15-ig az elnökséghez beküldeni. Nőtlen egyének előnyben részesülnek.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak és az utiköltség csakis a megválasztottnak térítetik meg.

Körmend, 1910. július 24.

A hitközség részéről:

Wurmfeld Ignác,
hitk. jegyző.

Grünbaum Béla,
hitk. elnök.

A bácsalmási Sulchan-Aruch alapján álló status quo ante izr. hitközség elnökségétől.

Pályázat.

A bácsalmási Sulchan-Aruch alapján álló status quo ante izr. hitközség egy **második metsző-előimádkozói** állásra pályázatot hirdet.

Pályázhatnak 35 éven aluli, nős, kellemes hanggal bíró oly metszők, kik három elismert orthodox rabbtól **שוחט ובודק וקורא** kabolósszal bírnak.

Magyar honosság és a magyar nyelv ismerete feltétlenül megkívántatik.

Pályázó köteles a templomszolgai teendőket, ugyancsak az inkassót úgy a hitközségnél, valamint a Chevránál teljesíteni.

Évi fizetése **960 korona** készpénz, szabad lakás és a szokásos mellékjövedelmek.

Előnyben részesülnek azok, akik 7—10 éves fiukat a Talmud-tórában tanítani képesek.

Képesítést, eddigi működést, kort és családi állapotot feltüntető okmánymásolatokkal felszerelt kérvények legkésőbb augusztus hó 15-ig az alulírt előljárósághoz küldendők.

Az állás szeptember hó 15-én elfoglalandó. Utazási költséget csakis a megválasztottnak térítünk meg.

Bácsalmáson, 1910. évi július hó 24-én.

Gross Salamon,
hitk. jegyző.

Rosenberg Emil,
hitk. elnök.

DUKÁSZ J. éttermei

Dohány-utca 20. (az izr. templom közelében)

A fővárosnak valóban szigorúan **כשר** első-rangu vendéglője.

A vidék legelőkelőbb zsidóságának találkozóhelye.

Általánosan elismert legjobb konyha, kitűnő italok.

Lakodalmak részére külön terem
(terítékenként 4 koronától feljebb.)

Nyári étkező az udvari kerthelyiségben.

☛ Színház után friss ételek. ☛

Lehetőleg összpontosítsa

szükségleteinek beszerzését egy cégnél, mert ez úton védi érdekeit
legjobban.

Előnyei: 1. Nem kell ismeretlen cégekhez fordulnia.
2. Nem lesznek szétágazó kötelezettségei.
3. Állandó összeköttetésnél pontos és reális kiszolgálást biztosít magának.
4. Állandó összeköttetése mindig vigyázni fog Önt vevőjének megtartani.

Saját érdeke, hogy csak ismert előkelő céget tiszteljen meg bizalmával.

**Aufrecht és Goldschmied utóda
ELEK és TÁRSA Részvénytársaság**

Budapest, IV., Károly-körut 10.

Kaphatók kényelmes havi lefizetésre, állandó összeköttetésnél folyószámlára is:

1. A magyar és német irodalom összes termékei
2. Képek
3. Bőröndök és bőröndárak
4. Férfi fehérneműek
5. Látszővek
6. Fényképkészülékek és felszerelések
7. Vadászfegyverek, pisztolyok, flóbertek
8. Chinaezüstárak
9. Mindennemű csillár- és petroleum-lámpa
10. Rézbutorok
11. Szőnyegek
12. Mindennemű hangszer

Tuloldali 12 osztályunk cikkei elsőrangú minőségűek és minden osztály cikkeiről külön kimerítő árjegyzékkel rendelkezünk és a kívánt árjegyzékeket ingyen és bérmentve küldjük.

Elvünk:

Vevőkörünk megtartása pontos kiszolgálás és méltányos árak révén.

Minden felvilágosítással szívesen szolgálunk.

FOGAK

szájpadrás nélkül. rágásra azonnal használható, 4 kor.-ért. Gyökéreltávolítás főleg. 10 évi jótállással 24 óra alatt készítenek, foghúzás teljesen érzéstelenítve.

Mérsékelt árak! Részletfizetésre is. Rendelés egész nap.

Dr. HEGEDŰS JAKAB fővárosi fog-specialista

BUDAPEST, VII., Erzsébet-körut 44. szám, földszint.

Régi, hasznavehetetlen fogsort átalakítok, használhatóvá teszem.

Cukrászda és kávéház **ארטה כשר**

Mindennemű sütemény nagy választékban, a legszebb kivitelben és **jutányos áron** kapható. Lakodalmak, szudek **ברית מילה** alkalmakra nagyobb megrendeléseket is elvállal. Éppúgy vidékre pontosan szállít, esetleg házhoz is fagylatot és jegeskávét.

DANZIGER JÓZSEF, Budapest, VII., Rombach-utca 13

TELEFON 121—69.

Izraelita fiú-nevelde

Nagyszeben (Hermannstadt)

magyar- és németajku elemi- és középiskolai tanulók számára. Mérsékelt díjazás. Elismerő nyilatkozatokkal és prospektussal készséggel szolgál a tulajdonos

Ehrenkranz Salamon, középiskolai vallástanár.

Minden külön értesítés helyett!

Arje Ady, Dezső, Frankl Árminné született Arje Zsófi és Arje Jenő, mint testvérek, valamint Lukács Soma és Frankl Ármin, mint sógorok, ugy saját, mint gyermekeik és a kiterjedt rokonság nevében mély fájdalomtól megtört szívvel jelentik, hogy a legjobb testvérük, sógoruk, nagybátyjuk és rokonuk

Dr. Arje Fülöp

bártfai ügyvéd

Sármegye tb. tiszti főügyész, vármegyei választott bizottsági tag, a „Bártfai takarékpénztár“, az „Eperjes-bártfai vasut“ és a „Bártfai Casino“ ügyésze, stb.

f. hó 30-án Budapesten elhunyt.

Drága halottunkat f. hó 5-én délelőtt, Szepesváralján örök nyugalomra helyeztük.

Áldott legyen emléke!

BUTOR

Árverésen vett régi és új, a legolcsóbbtól a legjobb minőségig. Ugyazint amerikai íróasztalok, mahagoni háló-, ebédlő- és úri szobák, angol bőr és

szalagarnitúrák, szőnyegek, csillárok, petróleumlámpák, olajfestmények és irodai berendezések legolcsóbban beszerezhetők:

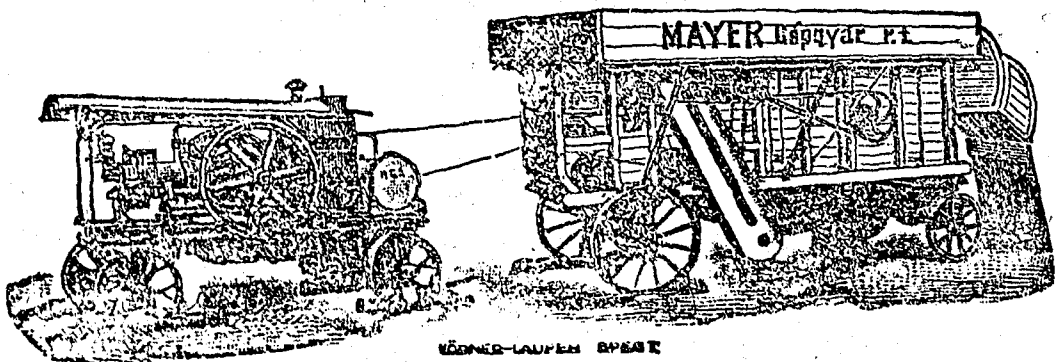
Ancsel és Társánál Dob-u. 22.

Mayer Gépgyár Vas- és Fémöntőde

Szombathely és Budapest, VI., Váci-körút 61.

Motorgyár. Motoros cséplőkészletek. Stabil benzinmotorok 1-25 lóerőig. — Szívó-gázmotorok 12 lóerőtől, minden nagyságban. — Borsajtók. — Öntőde. — Olajgyártási gépek.

Gazdasági gépgyár.

Malomépítés.

Fennáll 60 év óta. — Kérjen 47-es számú képes árjegyzéket

Elegáns vendéglő

a nyáron át kerthelyiség.

Ujjonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — Kitűnő italok. — Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárattal díszes szalon.

NEIGER J. BUDAPEST, VI.,
TERÉZ-KÖRUT 4.

VERŐ-FÉLE

nyilvános elemi és polgári iskolával, továbbá különböző irányú, magas színvonalú továbbképző, zenei és háztartási tanfolyamokkal és női levelezőnői (kereskedelmi) tanfolyammal kapcsolatos

Leánynevelő-intézet

BUDAPEST, VII., GYÁR-UTCA 1.

Internátus

Vallásos nevelés. □ Rituális ellátás.

Kedves családi otthon. A leggondosabb felügyelet. Modern, higiénikus berendezés. Szellős, tágas termek. A Berlitz-School nyújtotta nyelvtanításon kívül bennlakó külföldi nyelvmesternők. Német, francia, angol társalgás. Bennlakók. Félbennlakók. Svéd gyógygimnasztikai tornaterem. Referenciákkal és kimerítő „Értesítő“-vel készségesen szolgál az igazgatóság.

AZ ISKOLA TELEFONJA: 88-13.

ALAPITVA: 1897.

TELEFON 79-43.

A GERŐ FERENCZ-féle áll. engedélyezett középiskolai

INTERNÁTUS VII., Rózsa-utca 33.

Az 1910/1911. tanévre 15 növendéket vesz fel, kik nyilvános gymnasium, reál, kereskedelmi vagy polgári iskolába járnak. A növendékek az intézetben kitűnő ellátás, lelkiismeretes nevelés, állandó felügyelet és a tanulásban hathatós támogatásban részesülnek. Az idegen nyelveket, zenét, vívást kiváló mesterek tanítják. Ezen régi, jó hírű intézetnek sikeres munkálkodását kitűnő referenciák igazolják.

Beiratás naponként délután 4-7-ig.

Részletes ismertető díjtalan.

Étterem

Budapest, VII., Kazinczy-utca 51, Király-u. sarok.

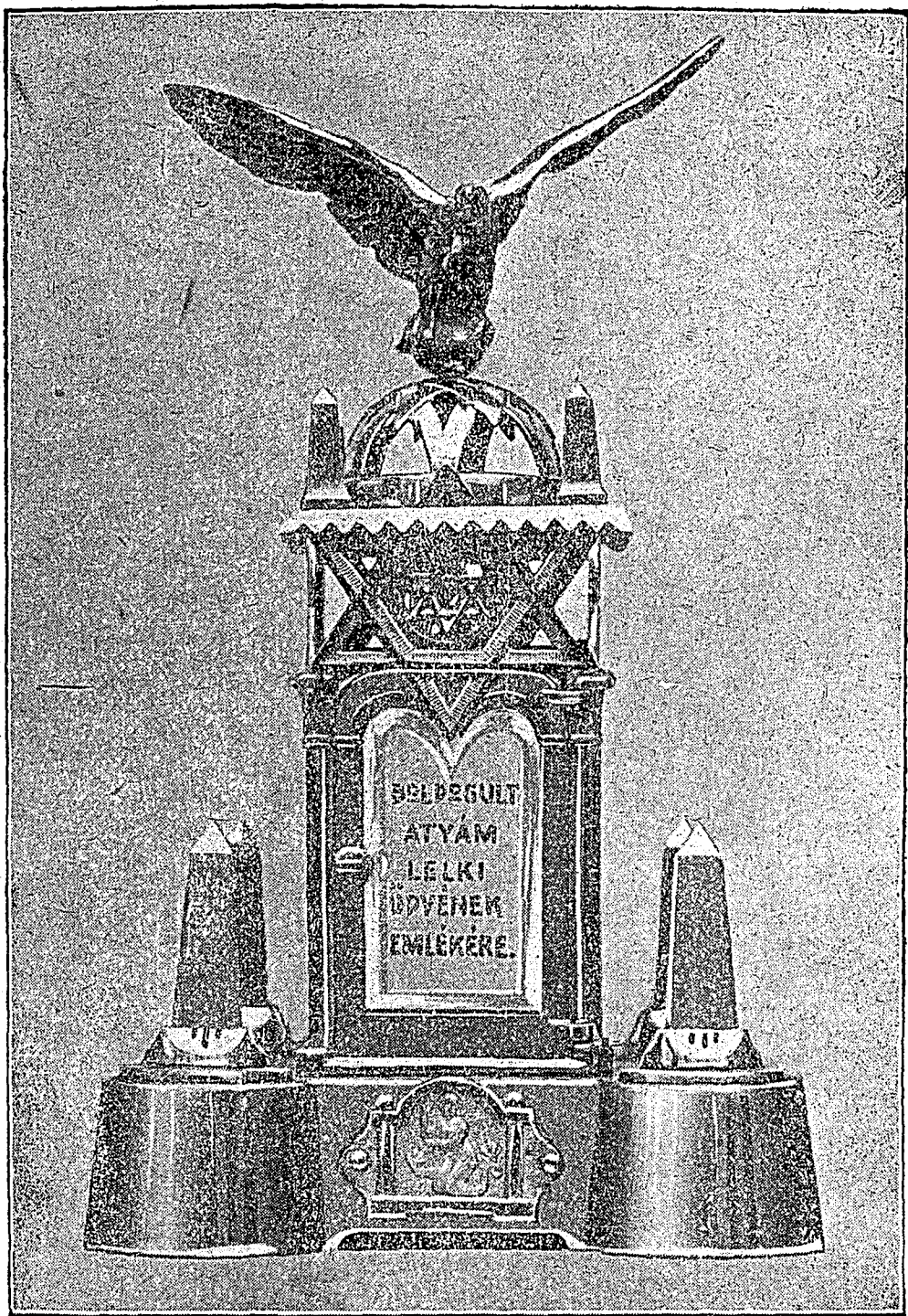
Izléses ételek! Kitűnő fajborok! Előfizetőknek jutányos ár! Külön szalon, lakomák alkalmára. Kényelmes kerthelyiség. Elegáns és tiszta vendégszobák 2 koronáért és feljebb.

Schlesinger Jakab vendéglős.

Reggelizés előtt fél pohár Schmidthauer-féle

Igmándi

késérőviz az elrontott gyomrot 2-8 óra alatt teljesen rendbe hozza. Használata valódi áldás gyomorbajosoknak székrekedésben szenvedőknek. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fillér.

Kegyeleti (Jahrzeitslicht) emlék-mausoleum.

Jahrzeit-mécses. Finom nickelezett fémből, kristály-üveggel. Egyszersmind becses szobadisznek szolgál. A melylyel drága halottaink kegyeletének áldozunk.

Ára 40 korona.

Rayon-képviselők és ügynökök kerestetnek.

Kapható:

MOLNÁR M. LAJOS

szerkesztőnél, „Modern Kereskedelmi Szemle”

Budapest, VII., Rottenbiller-utca 10. — Prospectus ingyen.

Dr. Lázár Pirooska

felsőbb leányiskolája internátussal

Budapest, V., Váci-körút 78. sz. I. em.

Engedélyezte és nyilvánossági joggal ellátta a nagyméltósági vallás- és közoktatásügyi miniszter úr. Az iskola áll 6 osztályos felsőbb leányiskolából, elemi és a nők iskolájából, melybe a felsőbb leányiskola elvégzése után léphetnek a tanulók. Szigorúan **כשר** koszt. (Higienikus ellátás.) Elsőrangú tanárok. Individualis nevelés. Angol, francia, német bennlakó nevelőnők. Zeneakadémiai előkészítő tanfolyam. A „Nők iskolájá”-ban előkelő leányok tudományos, szociális és gyakorlati (háztartás, főzés, varrás) továbbképzésben részesülnek. Felvilágosítással és prospectussal szívesen szolgál: Dr. Lázár Pirooska. Telefon 83-03.

Évad: május hó 15-től szeptember hó 15-ig.

VIHNYE

Barsvármegyében fenyves és lombos erdő környezte szélmentes völgyben.

Vasuti állomás: **SZÉNÁSFALU VIHNYE.**

Gyógyszertár, posta, táviráda és telefon helyben.

VIHNYE természetes meleg v a s a s gyógyfürdő.

Kiváló gyógyhatásu, leginkább női betegségek, vérszegénység és idegbajokban.

Hidegvíz-gyógyintézet, láp- és fenyőfürdők.

Hatósági fürdő- orvos: **Berzsenyi Zoltán** műtőorvos és nőgyógyász.

Szobaárak hetenként 7 kor.-tól 31 kor. 50 fill.-ig. A szobák árai az elő- és utóévadban 40%-kal mérsékeltebbek. — Orth. **כשר** vendéglő. Étkezés reggeli, ebéd, uzsonna és vacsora egy hétre 22 korona. A fürdő Selmezbánya város tulajdonát képezi és az házilag kezeli. Igazgató: Horváth Kálmán polgármester. Tudakozódásra azonnal válaszol és kívánatra prospectust díjtalanul küld a fürdőigazgatóság.

ALEXANDER VILMOS könyvkiadónál

SÁTORALJAUJHELYBEN :: :: :: megjelentek:

1. Knopfler-Gárdos: Vallástan polg. leányiskolák részére. Második, javított kiadás. I. kötet (I-II. oszt.) 80 fillér, II. kötet (III-IV. oszt.) 80 fillér.
2. Knopfler-Gárdos: Vallástan polg. fiu- és középiskolák számára. I. kötet (I-II. oszt.) 80 fill., II. kötet (III-IV. oszt.) 1 korona.
3. Knopfler-Gárdos: **התורה והמצוה** Hittani kézikönyv, elemi iskolák használatára. Ugy áll. és községi, mint izr. felekezeti iskolákban használható. I. kötet (II. oszt.) 50 fillér, II. kötet (III. oszt.) 60 fillér, III. kötet (IV. oszt.) 70 fillér, IV. kötet (V-VI. oszt.) 80 fillér.
4. Knopfler Sándor: Több héber imák, a héber szó átellenében levő magyar fordítással. I. rész 60 fillér, II. rész 70 fillér.
5. Gábel Gyula: **הנך לנער** Héber ABC. Ára 40 fillér. Hozzávaló fali táblák ára 5 korona, vezérfonal 60 fill.
6. Kemény Károly - Hazaszeretet. Különféle isk. ünnepekre alkalmas költemények gyűjteménye.

E kiadványokból kívánatra szívesen küld mutatványt
ALEXANDER VILMOS könyvkiadó, SÁTORALJAUJHELYBEN.

A szegedi zsidó hitközség

felügyelete
alatt álló

Tanulók otthona (Internátus)

fölvesz gimnáziumi, reál, kereskedelmi és polgári fiuiskolába járó tanulókat. :: Jó ellátás. :: Gondos nevelés. Szakszerű felügyelet. :: Egészséges szobák.

Az összes iskolák szomszédságában.

Az intézet igazgatója **dr. Ditrói Nándor** felsőkereskedelmi iskolai tanár.

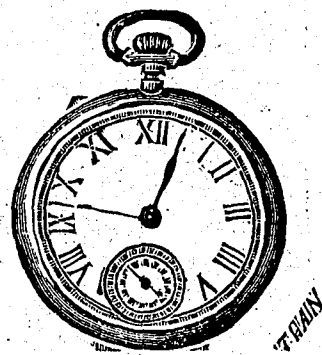
Prospektussal készséggel szolgál a

Tanulók Otthona igazgatósága
Szeged, Dugonics-utca 12.

LÖW SÁNDOR ÉKSZERÉSZ :: ÉS ÓRÁS

A m. kir. államvasutak és a m. kir. posta és távirda szerződéses óra-szállítója
TRENCSEN-TEPLICZ. — BUDAPEST, VIII., József-körút 81.
 Telefon 62—68.

Ő os. és kir. Fensége József főherceg kamarai szállítója

Dús raktár mindennemű ékszerekben, ezüst alkalmi tárgyakban, nászajándékokban
 és órákban. Kívánatra árjegyzék, esetleg választék díjmentesen.

Izrael. fiu-internátus.

Polgári iskolai (v. elemi) tanulók megfelelő kitűnő oktatást, paedagogusok állandó felügyelete mellett gondos, valláserkölcös nevelést, valamint teljes, jó ellátást nyernek a **Rába Albert**-féle nyilvánossági joggal felruházott polgári iskola internátusában **Budapest-Erzsébetfalva**. Városi villamos uri-utcai megállóhely. :: :: :: :: :: Kívánatra értesítő.

Rézüstök pálinkafőzéshez

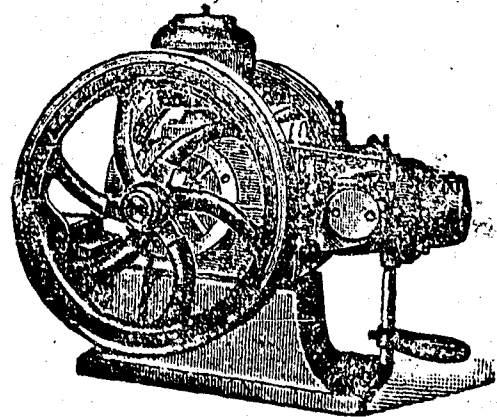
szeszgyárak részére, mosó-üstök, rituális fürdők
 berendezések. Gyors és pontos szállítás.

Jutányos árak.

ARÁNYI ADOLF rézüstök-gyár és raktár

Ujpest, Lőrincz-utca 7. — Telefon szám 75—00.

Alapítva 1897! Több érem és díszoklevéllel kitüntetve!

Szabó Emil és Tsa

BUDAPEST,

V., Ferenc József-tér 6. sz. m. g.
 Gresham-palota, a lánchiddal szemben.

Sürgőnycim:

SZABÓÉK, BUDAPEST.

TELEFON 76—48.

Szállítunk:

BOLINDER nyersolajmotorokat, **DOBRY**-féle benzinmotorokat és cséplőgépeket, továbbá **szivógázmotorokat** és **malomberendezéseket**.

Árjegyzéket ingyen és bérmentve küldünk.

Baromfi kereskedő כשר

Ne essék kétségbe, ha vendéget kap, ha éhes, ha eljegyzést vagy lakodalmat tart, akkor telefonáljon 57—21, **Stein Bernát** 20 év óta fennálló, legjobb hírnévnek örvendő **baromfi-kereskedőhöz Budapest, IX., Ráday-utca 3.**, ott kaphat a nap bármely szakában idei libát nyersen vagy sültve, ugyszintén olvasztott libazsirt házhoz szállítva.

Ezra Szent Egyetemen

Gyászokcsik, kocsifelszerelések, lótarok, tollbokréták lovaknak, szolgáltonyók, himzések és felszerelések

Tessék

árjegy-

zék

kérni!

Budapesti Gyászokcsi- és Ravatal-Gyár R.-Társ.
 VI., Nagymező-utca 46. szám.

KOHN ARNOLD

SIRKŐRAKTÁRA

Budapest, VII., Károly-körút 15. szám.

Siremlékek minden ár és kivitelben, áthelyezések exhumálásoknál.

JAVÍTÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

Telefon: 18—76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

Neumayer Fülöp

Budapest, V., Deák Ferenc-tér 1. (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű szőnyegek, függönyök, ágy-, asztalterítők, takarók és átvetőkből. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívá-

Telefon 11—21. natra ingyen és bérmentve. Telefon 11—21.

„Első magyar aranyhimző-telep”

A közelgő
 ünnepek
 alkalmára
 templomi
 arany-
 himzések

HERZ EMMA

Ő os. és kir. Fensége József főherceg kamarai szállítója. Több rendbeli aranyéremmel :: :: :: kitüntetve :: :: ::

BUDAPEST, IV. KER.,
 Deák Ferenc-utca 17. sz.

25 év óta fennálló aranyhimző műterme ajánkozik mindennemű templomi himzésekre művészi kivitelben olcsó árak mellett. Rajzokkal, tervekkel díjmentesen szolgál.

A közelgő
 ünnepek
 alkalmára
 templomi
 arany-
 himzések

Jeremiás könyvéből.*

— II. 4–28. —

Szól az Úr: Mi álnokságot találtak
Én bennem hát a ti atyáitok?
Hogy elpártoltak tőlem s hódoltak hazugságnak,
És úgy meg kellett hitványodniok!

Csak egy sem mondta: Hol az Úr, ki hajdan
Micráimnak földéről kihozott?
S átvitt pusztákon, földön, mely úttalan, lakatlan
S embernemjárta és holttá aszott.

Bőség honába vittelek, hogy élvezd,
Adtam gyümölcsét, kincseit neked...
S bémenvén meggyaláztad én földemet, az ékezt
S megutáltattad örökségemet!

Papod se mondta: Hol az Ur? ... Nem ismert
Egy is a törvényforgatók közül.
Pásztorok megtagadtak, próféták idegen istent
Ugy prófétáltak bálványok körül.

Megperlek azért hát veletek és megperlek
Fiatok fiával is! — Ez az Ur szava.
Im, menjetek s lássátok, bárhova is ha mentek,
Esett-e már hasonló valaha!

Van-e nemzetség, amely elcserélte
Isteneit, noha nem istenek?
Az én népem pedig, lám, azt, aki dicsősége,
Csúf bálványokkal mint cserélte meg!

Egek, döbbenve nézzétek e népet
S száradjatok meg izzó tüzesen!
Igy szól az Ur: — Teljék be im rajtok az ítélet,
Mert kettős bűnnel törtek ellenem!

Elhagyván élő kútfejeket, engem,
Ástak magoknak omló gödröket,
Mikben viz nincs. Rab-e hát Izrael, tehetetlen?
Vagy szolga, hogy így prédává esett?

Oroszlán-had tört tán orditva rája,
Földét bömbölve elpusztítani?
Sok városa mind leégett s nincs népének tanyája? ...
... Betörik fejedet Nóf s Tafné fiai!

S oka nem magad vagy-é, eltántorúlván
Uradtól, ki jó uton hordozott?
Most is mi dolgoz im a Micráimnak útján?
Miért hogy a Nilus vizét iszod?

* Ez a fejezet alkotja a „három hét” második szombatjának prófétai leckéjét, melyet a Tóra szakasza után olvasnak föl a templomokban. A „három hét” kezdődik Tamuz hó 17-én és végződik Áb hó 9-én, ami ebben az észtendőben a rendes kalendárium szerint megfelel ennek a dátumnak: Julius 24-ikétől augusztus 14-ikéig.

S az Assur útján mért kell vala járnod?
Mért kell, hogy itasson az ő folyama?
Ten-gonoszságaidból fakadjon okulásod!
Elpártolásod büntessen maga!

Úgy vedd eszedbe és úgy keserítsen,
Magadnak mennyit ártottál vele,
Hogy elhagytál s nem féltél! Ezt mondja im az Isten,
A seregeknek ura, Istene!

Bár megrontottam immár rég igádat
És elszaggattam rég rabláncodat,
S bár mondtad, mást nem szolgálsz: bujkál parázna vágyad,
Minden halmon meg lombos fák alatt.

Plántáltalak mint választott venyigémet,
Vetettelek, mint hű, igaz magot.
Én tőlem idegenné mint válhatott növése?
Korcs szőlőtővé mint fajulhatott?

S ha bármint mosnád is fehéritően,
Salétrommal, vagy luggal magadat,
Álnokságod jegyével jegyzetten állsz előttem!
Ezt mondja az Úr, mindenható Urad!

Mint mondhatnád: Undokság nem fertézt!
Nem imádtam más Istent, idegent! ...
Nézz utjaid völgyébe, im ott mindannyi vétke,
Mint szenny, amerre nőstényteve ment.

S puszták kóbor nőstény vadszamarára
A vágy, ha rájön, ki birhat vele?
A pásztor mért eredne, fáradna a nyomába,
Ugy is majd rátalál, ha megjön ideje.

Inthetnek: Lábad ne meztelenkedjék
És torkod szomjád türd türelmesen!
Azt feleled te váltig: Nem! Nem! Hisz elepednék!
Az idegent imádom, követem!

S mint a tolvaj megszégyenül remegve,
Ha rajt'kapják s nem bir megugrani,
Izrael háza szintugy s királya s fejedelme
S ő prófétái és ő papjai.

S mind ki bálványfát úgy imád esengőn:
Te vagy az én atyám, rád nézek én!
S azt mondja a kő-képnek: Te vagy az én teremtőm!
... Mind háttal fordult s nem arccal felém.

De balsors napján mind jajjal riadnak,
Sirván: Jövel, segítés istene!
Hol akkor a sok isten, kit csináltál magadnak?
Jöjjön hát egy is, lásd, megmenthet-e?

Telekes Béla.

A zsidóság szerepe az emberiség kulturájában.

Tanulmány.

Irta: Dr. Venetianer Lajos.

A Magyar Graetz rövidesen megjelenő hetedik kötetéből.

A kötetet szerkeszti: Szabolcsi Miksa.

XIII.

Századunk legfontosabb kulturtényezője az irodalom, melynek munkásai közt az első sorokban találjuk a zsidókat. A kulturhatás nézőpontjából természetesen ide kell sorolnunk a *hírlapirodalmat*, mely a legközvetlenebb módon terjeszt eszméket s befolyásolja a gondolkodást. S ha az emberiség történetének utolsó századában az erőteljes fejlődés és céltudatos haladás előmozdítója a hírlapirodalom volt, úgy a zsidóság valóban megtette kötelességét ezen a téren is. A század legnevezetesebb zsidó hírlapírói, kik irodalmi magaslaton dolgoztak s mint politikai, társadalmi és közgazdasági eszmék terjesztői az emberi kultúrának zászlóvivői gyanánt tekinthetők: Bécsben: *Klapp Mihály* (1834—88) a bécsi Montagsrevue megalapítója; *Mautner Ede* (1824—89) a bécsi külügyminiszeri sajtóiroda vezetője; *Kulka Adolf* (1823—98) bécsi költő és társadalmi író; *Hertzka Tivadar* (sz. 1845-ben) közgazdász, a Wiener Allgemeine Zeitung volt szerkesztője, valamint *Bacher Ede* (1846—908), *Benedict Móric* (sz. 1849-ben) és *Nassau Adolf* lovag (sz. 1834-ben) a Neue Freie Presse szerkesztői. A berlini hírlapírók közül kiválnak: *Davidsohn György* (1835—97) a Berliner Börsen-Courir szerkesztője; *Schiff Emil* (1849—99) és *Kohut Adolf* (sz. 1848-ban). Franciaországban különös szolgálatot tettek a kultúrának: *Paul D'Abrest* (1850—93), kinek dolgozatai nagyban hozzájárultak Ausztria-Magyarország jó hírének Franciaországban; *Aron Henry* (1842—85) a Journal Officiel és a Bulletin Francais hivatalos lapok szerkesztője; *Beer Emil* (sz. 1855-ben) a Figaro közgazdasági írója; *Lazare Bernát* (1865—903), ki legtöbbet tett a Dreyfus-ügy revíziójáért; *Reinach József* (sz. 1856-ban) a Republique Francaise politikai szerkesztője és *Schiller Armand* (sz. 1857-ben) a Le Petit Temps alapítója és az Ecole du Journalisme tanára, jelenleg a Temps című világlap szerkesztőségének főtíkára. Angolország legnevesebb zsidó hírlapírói: *Blowitz Henri* (sz. 1825-ben), ki korunk leghíresebb interviewerje gyanánt ismeretes, *Cowen Laurence* (sz. 1865-ben), *Felbermann Louis* (sz. 1861-ben), *Wolf Lucien* (sz. 1857-ben) és *Lawson Lionel* (1823—79) a Daily Telegraph volt tulajdonosa. Az olasz hírlapírók közül kiválnak: *Arbib Eduardo* (sz. 1840-ben) a Gazzetta del Popolo volt szerkesztője és a La Liberta megalapítója, *Bolaffio Luigi* (1846—901) a milanoi L'Italia szerkesztője. Az amerikai hírlapirodalomnak legnagyobb szolgálatot tette a magyar származású *Pulitzer József* (1847-ben), ki megalapította a World-ot, mely hatással van valamennyi lapra s a közvéleményre s aki 1893-ban egy millió dollárt adományozott a newyorki Columbia-egyetemnek egy hírlapírói tanfolyam céljára. Végre a magyar zsurnalisztikában kiváló nevek: *Márkus Miksa*, *Barna Izidor*, *Gerő Ödön*, *Singer Zsigmond*, *Tábori Róbert*, *Dux Adolf*, *Mezei Ernő*, *Silberstein-Ötvös Adolf*, *Sturm Albert*, *Szatmári Mór*, *Veigelsberg Leó*, *Vázsonyi Vilmos*. Ezenkívül *Vészi József* 1905-ben és *Klein Ödön* 1910-ben a miniszterelnöki sajtóosztály főnökei.

A hírlapirodalom mellett közvetlen hatást gyakorló kulturtényező a *színműirodalom*, amely téren kimagasló alkotásokat teremtettek a magyar *Bródy Sándor*, *Lengyel Menyhért* és *Molnár Ferenc*; meg kell jegyezni, hogy

előzőleg a zsidó származású *Dóczi Lajos* és később a zsidó *Molnár Ferenc* és *Lengyel Menyhért* darabjai világszerte új kontinensekbe vitték el a magyar szó dicsőségét. Az osztrák *Klapp Mihály* (1834—88) vigjátékiró, *Klinger Gusztáv* (igazában: Buchbinder Bernát, szül. 1854-ben) drámaíró, *Mosenthal Salamon* (1821—77) színműíró, *Zappert Lajos* (1845—92) drámaíró; a német *Alberti Konrád* (igazában: Sittenfeld Konrád sz. 1862-ben), ki uttörője volt a realizmusnak, mely Sudermann és Hauptmannban érte el tetőpontját, *L'Arronge Adolf* (sz. 1838-ban) társadalmi drámaíró, *Bacher Gyula* (sz. 1810-ben) történeti drámaíró, *Blumenthal Oszkár* (sz. 1852-ben) a kedvelt vigjátékiró, *Brahm Ottó* (sz. 1856-ban) a szabad színpad megteremtője, ki Ibsent, Hauptmann, Sudermann és Halbet vezette be a színpadra, *Bürger Hugó* (igazában: Lubliner Hugó, sz. 1846-ban) drámaíró, *Fulda Lajos* (sz. 1862-ben), kinek feltűnést keltő Talizmánja 16 kiadást ért meg, *Kadelburg Gusztáv* (sz. 1851-ben) vigjátékiró, *Ringer Miksa* (1817—901) drámaíró, *Triesch Frigyes Gusztáv* (írói néven: Alex Hartmann, Martin Hartmann és Paul Richter, sz. 1841-ben) vigjátékiró; a francia: *Ábrahám Emil* (sz. 1833-ban), *Avenel Pál* (sz. 1823-ban), *Henry Bernstein* drámaíró, *Blum Ernest* (szül. 1836-ban) vigjátékiró, *Brunsvich Léon* (1805—59) vaudville-író, a lengyel-zsidó eredetű *Francis de Croisset* és *Romain Coolus* vigjátékirók. *Delville Albert* (szül. 1870-ben) színműíró, *Dreyfus Ábrahám* (szül. 1847-ben) vigjátékiró, *D'Ennery Adolf Fülöp* (1811—99) Jules Verne munkáinak dramatizálója, *Halévy Léon* (1802—83) és fia: *Halévy Ludovic* (sz. 1834-ben) dráma és színműírók, *Hirsch Gaston* (sz. 1830-ban) drámaíró, *Mendés Catulle* (1841—909) drámaíró, *Millaud Albert* (1836—92) a Niniche és Mamezelle Nitouche szerzője, *Valabrégue Albin* (sz. 1853-ban) vigjátékiró; az angol *Barnett Morris* (1800—56) és *Pinero Arthúr* (sz. 1855-ben) színműíró s végre az olasz *Revere Guiseppe* (1812—89) drámaíró.

A *szépirodalom* terén közelsimerésben részesült íróink, kiknek nevét munkáik bevették az irodalomtörténetbe: itthon: *Kiss József*, a nagy magyar klasszikusok utolsója, *Ágai Adolf* a tárcairás atyamestere, *Kóbor Tamás* és *Bródy Sándor* regényírók, *Ignotus* (Veigelsberg Hugó), a magyar kritikai próza egyik legnagyobb mestere, *Gerő Károly* színműíró, a korán elhunyt *Makai Emil* és *Sebestyén Károly*, *Palágyi Lajos*, *Lenkei Henrik* lírikusok. Az új magyar novella művelői közül: *Révész Béla*, *Biró Lajos*, *Heltai Jenő*, *Molnár Ferenc*, *Szomaházy István* és mások. Az osztrák *Frankl Lajos Agoston* (1810—94) költő, *Kompert Lipót* (1822—86) novellairó, *Hieronymus Lorm* (igazában: Landesmann Henrik, 1821—902) a „lyrikus Schopenhauer”; a német *Auerbach Berthold* (1812—82) a német prózaírodalom egyik büszkesége, *Barber Ida* (sz. 1842-ben) tárcairó, *Franzos Károly Emil* (sz. 1848-ban) a legolvasottabb novellairók egyike, *Herzl Tivadar* novellista, *Kalisch Lajos* (1814—82) a humoros ballada mestere, *Klaar Alfréd* (sz. 1848-ban) esztetikai író, *Mautner Fritz* (sz. 1849-ben) híres satíraíró, *Neugebauer László* (sz. 1845-ben) Petőfi, Gyulai, Kiss és Arany fordítója, *Nordau Miksa* (sz. 1849-ben) a Conventionele Lügen világhírű szerzője, *Rodenberg Gyula* (sz. 1831-ben) költő s novellairó és *Stettenheim Gyula* (sz. 1831-ben) a hírneves Wippchen-haditudósító; a dán *Brandes György* (sz. 1842-ben) kritikus; az angol *Zangvill Izrael* (sz. 1864-ben) novellairó; a svéd *Levertin Oszkár* (szül. 1862-ben) költő; az olasz *Levi Dávid* (1813—98) közkedvelt hazafias költő és az amerikai *Lazarus Emma* (1849—87), kinek költeménye diszeleg a newyorki szabadságszobron, — csupa olyan név, miket a világirodalomtörténet nem mellőzhet.

Megbecsülhetetlen szolgálatot tettek még az irodalom útjain a világkultúrának: *Aschkinazi Mikhail Osipovich* (szül. 1851-ben), ki az orosz irodalmat ismertette meg Európával azáltal, hogy franciára fordította Tolstói, Schehedrin, Gonscharov, Garschim, Lazhechnikov és Dostojevski műveit; *Bakst Ossip Isakovich* (meghalt 1855-ben), ki Heimholtz, Schleiden és Draper művelt fordította oroszra; *Barasch Gyula* (1815—63) román orvos, ki folyóiratok s külön füzetek útján népszerűsítette a természettudományt; *Bernstein Áron* (1812—84), ki ugyanezen téren szerzett kiválóan nagy érdemeket, érdeklődést keltve a természettudományok iránt; *Brasch Mór* (1843—95), ki szerkesztője volt a Brockhaus-féle Lexikon-nak s óriási hatást fejtett ki a filozófia népszerűsítése terén; *Morgenstern Lina* (sz. 1830-ban) fáradhatatlan írónő, ki 1859 óta dolgozik Berlinben a nevelésügy terén, óvódák alapításában, aki az első német vezérfonalat írta a Froebel-féle tanításhoz s képes volt tollal létrehozni 1896-ban az első nemzetközi női kongresszust.

(Folytatjuk.)

Éjféli ima.

— Bialik. —

Fekete szárnyu szélvész

Az ablakokat rázza,

A kicsiny város elmerül

Álomba, pocsolyába.

A sötét utcák némák,

Csak az eső zörög,

A dülledt, zordon házak

Fekete börtönök.

Mint szégyellős kis árva

Ki ruhát nem kapott,

Tekintnek szerte búsan

Szomoru ablakok.

És mintha lázadnának,

Vádolva szótlanul,

Belőlök fojtott jajjok

Rettentő átka hull.

Száz esőcsepp csapódik

A házak bús falához,

Mikéntha könyár hullna —

Sir, sir az egész város.

Az alvók elátkozzák,

Amit a tegnap vétett, —

Nyugodjatok, szegények!

És álmodjatok szépet!

A szélnek sóhajtsa

Egy résen át kitör,

Talán egy testvér vére

Kiált ott égbe föl? ...

Egyetlen fénysugár sincs,

Csak ott egy mécsvilág ...

Agg zsidó ül a földön,

S mond éjféli imát ...

Patai József.

TÁRCA.

Éjféli ima.

— STEINBERG —

Az öreg Eleázár már galambösz, de érzésében és mozgásában még egészen fürge és fiatalos. A három gyászhétben felkel éjjelente tizenkét órakor, legyüri álmát, mint egy oroszlán, megmossa kezeit, megtisztítja a lelkét ... Aztán a földre ül és elmondja az éjféli zsoltosmákat, gyászolva a Sechinát, amely a templom elpusztulása óta száműzetésben bolyong ...

Azon az éjjelen jóval korábban talált felkelni, — habár a fia szobájában van egy ébresztő óra, amelyet ő is használhatott volna, de az öreg Eleázár nem szerette a megtévelyedettségűeknek új találmányait használni, amikor istenes dolgokról van szó.

Sőt, amikor „oda” utazott, tudniillik a csodarabbíhoz, és több mint a fele utat a vasuton kellett tennie — nagyon rosszul esett neki ez a dolog, habár tudja, hogy szorultságban szabad a hitetlenek munkáinak hasznát venni és ez a titkos értelme annak a bibliai versnek, hogy „a hitetlen készít és az igazhitű magára ölti” — mégis valahányszor a vasútra ült, bizonyos szégyenérzet szállta meg, bizonyos megsemmisülés érzete ...

Mindenesetre sokkal jobban érezte magát, amikor még Wolf fuvarossal utazott. Mert akkor uton voltak hajnaltól az imádkozás idejéig, és bárhol megállhatott utközben, — hogy nyugodtan imádkozzék. Aztán megreggelizett és jókedvűen tovább indultak. Így ment ez másnap és harmadnap is. És ő azt hiszi, hogy akkor jobban tudta megérteni és élvezni „őt”, a caddikot, akit Isten sokáig tartson meg.

Az ő lármás ébresztőóráik helyett akkor a „hirdető samesz” felkelt éjjélkor, amikor még mindenki aludt, mély álomba merülve, e világi hiúságokról álmodozva és csak az Isten van ébren és könnyeket hullatt az éjszakába ... Akkor a „hirdető samesz” nagy botjával körül járta az üres utcákat és siró, megindító hangon kiáltotta bele a sötétségbe: „Ébredjete, ébredjete ... Isten szolgálatára!

És ez a hang átjárta a sötétséget, megtöltötte az egész utcát, befuródott a falakon keresztül és a fülekbe hatolt és a szívek mélyébe.

És ki az, akinek füle van, meg szíve és hallotta a hívó hangot — és nem ébredt volna fel álmából és nem győzte volna le a test alacsony vágyait és nem hagyta volna el a bűnös ágyat és nem kelt volna fel rögtön Isten szolgálatára?

„De most — sóhajt az öreg Eleázár — most a nemzedék lábbal tiporja a törvényeket, új gyermekek, új szokások ... Mily nagy a távolság példának okáért, a boldogult Reb Chájem Dovid között — Isten nyugtassa — és a fia között! Ő róla azt mondták, hogy egész éjjeleket virrasztott a szent könyvek felett, a fiai is virrasztanak egész éjjeleket, de a kávéházakban és mulatóhelyeken a kártya asztalok mellett.

„De minek keresek példát a távolból? Itt van az én fiam!

Oda fordítja fejét a szomszédszoba ajtaja felé:

— Azt hiszem, még nem jött haza.

Felkel és járkálni kezd a szobában fel és alá, majd lopva bedugja a fejét a fia szobájába.

— Nem. Még nem jött vissza — szól sóhajva.

— „Persze, még szónokol. Már a harmadik éjjel, hogy szónokol Cionért. Jaj Cionnak, hogy ilyen szószólói vannak!

Odamegy a kályhához, kivesz a markával egy kis hamut, leveszi a kalapját és gyorsan visszahelyezi, hogy ne

maradjon soká hajadonfővel, miközbe a hamut a *tefilin* helyére hinti, halkan mormolva a verset: „Hogy Ción gyászolónak a hamu helyett diadémet adjon“ . . .

Sóhajtozva veti le a cipőit és a földre ül az ajtófélfájához, a *mezuzához* közel.

„Vétkeztünk, hűtlenek lettünk“ . . .

„Hogyan daloljuk az Ur dalát idegen földön . . . Ha elfeledlek, Jeruzsálem, száradjon el a jobbom . . . Ha nem emlékezem meg rólad . . .“

És ezek az ámitók — szakítja félbe saját imáját az agg Eleázár — ezek a bolondítók azt mondják, hogy ők emlékeznek meg Ciónról! Mivel? A szombat megszegésével? A haszontalan gyűlésekkel?

„Isten, hitetlenek törtek birtokodra, megszenstétele nitik szent csarnokodat“ — zokogja Eleázár az imáját folytatva. De a gondolatai újra megszakítják:

— És milyen orcátlanok ezek az emberek! Évszázak multak évszázak után, kétezer év óta siratjuk a szentély pusztulását, a porba ülünk, hamut hintünk fejünkre és imádkozunk Cion felépüléséért, Jeruzsálem megújulásáért, a Sechina megváltásáért . . . és ők ezen idő alatt tiltott ételeket ettek, megszegték az ünnepeket, táncoltak idegen aszszonyokkal és eltöltötték napjaikat és éjeiket kártyázással és mulatozással, — és most ők ragadják magukhoz a jó falatot és azt mondják, hogy elhozzák a messiást nélkülünk! . . .

Orcátlanok! . . . Balgák! . . . Istenkáromlók! — kiáltja magából kikelve; majd lecsendesedve folytatja imáját:

„Tekints le Isten, mi történt velünk . . . Szolgák uralkodnak rajtunk . . . Ción hegyén, a mely elpusztult, rókák járnak.“

Szurást érzett szívében, behunyja szemeit és sirni akar . . . Az első könyvek nehezen tódultak ki, aztán még is peregtek . . . És Eleázár örült, hogy sirhat Ción pusztulásán . . . És ami a fő, a Sechina száműzetésén . . .

„Mert lesujtva lesujtottál bennünket“ — folytatja Eleázár és könyei egyre peregnek, peregnek . . .

„Oh válts meg minket“ . . . Nem tudja többé visszatartani a könyeit és sir ennél a versnél is.

„Igy szól az Ur: hang hallik a magasból“ . . .

Ugy véli, hogy hallja a hangot . . . Egy lágy, zengő hang, amely átjárja a szívet . . . Ráchel sir gyermekei során Efrat mellett . . . És a hang felhat a menyekbe, áthasítja az egeket, a vádlók elhallgatnák, az angyalok abba hagyják énekeiket és sirni kezdenek . . . A felső és alsó világok mind sirnak . . . És az Ur felkel a trónusáról és két könnycseppet ejt a végtelenbe . . .

Zokogva folytatja Eleázár az imát:

„Ezért sirok én és szememből köny hull . . .

„Gyűljetek össze és halljátok, gyermekeim, vétkeitek miatt száműzetett a ti anyátok . . .

„Mondjátok Ción lányának: Igy szól a te Urad, királyi koronát hoz a tenyerén . . .“

Az agg Eleázár nyöszörög, mint egy gyermek, aki nem akar hinni szülei ígéretének, míg nem mutatják neki az ajándékot. „Királyi koronát hoz a tenyerén“ — ismételte sirva és nem vette észre, hogy ebben a pillanatban belépett a fia a szobájába.

Salamon, az agg Eleázár fia, a rajongó cionista ágítátor, ép egy gyűlésről jött, ahol arról szónokolt a népnek, hogy nem lehet ma már a megváltást földönüléssel, hamuval hintett gyásszal és zokogó siralmakkal siettetni. *Tenni kell, cselekedni.* „És visszatérnek a gyermekek a határukba, jutalma lesz cselekedetnek“ Igy szól az irás — magyarázta a heves szónok — Minek lesz jutalma? *A cselekedeteknek* . . . Cselekedni tehát. Cselekedj Izrael, szól az Ur, és akkor én segíteni foglak.

Salamon arcán még rajta ült a szónoki pátoz, amikor a szobába lépett. Haragosan tekintett atyjára, aki a földön ült és sirt.

— Még meddig tart ez a megátalkodottság? — gondolta magában Salamon, de nem merte ezt ki is mondani, mert látta ráncos atya orcán a könyeket. „Mivel akarjátok ti legyőzni az ellenséget? — szavalta önmagában. — Mivel? Könyel? Hamuval? Földönüléssel?“

— „Mivel? Mivel? — mormolja magában az agg Eleázár — Tiltott ételek élvezésével? Az ünnepek megszegésével? Haszontalan szónoklatokkal? Tudatlanok népgyűléseivel? És a két elkülönödött és eltávolodott világnak e két kérdezője elvált egymástól . . . Az egyik felkelt, felöltözködött és elindult a tanházba, a másik idegesen sietve levetkezett és lefeküdt.

És mindkettejükben tovább visszhangzik a kérdés:

— „Mivel? mivel? Földönüléssel?“

— Mivel? Mivel? Haszontalan gyűlésekkel?

לשנה טובה | Képes levelezőlapok

a zsidó ujévre óriási választékban, ≡

továbbá mindennemű papírárukat, dalos- és mesekönyveket, papirdisz-cikkeket és sok más érdekes árut ajánl

Biró Albert, Budapest, VII., Klauzál-u. 35.

Árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök, de csakis kereskedőknek, házalóknak és más viszontelátusítóknak. □

Minden zsidó család

szerezze meg

SZABOLCSI MIKSA

két könyvét.

≡ **HITVITA** ≡

Ára 2 korona.

ZSIDÓ TÉMÁK

Ára 2 korona.

**Nincsen alkalmasabb
jutalom könyv!**

Kapható az „Egyenlőség“ kiadóhivatalában:

Budapest, VII. ker., Lövölde-tér 2/a. szám.